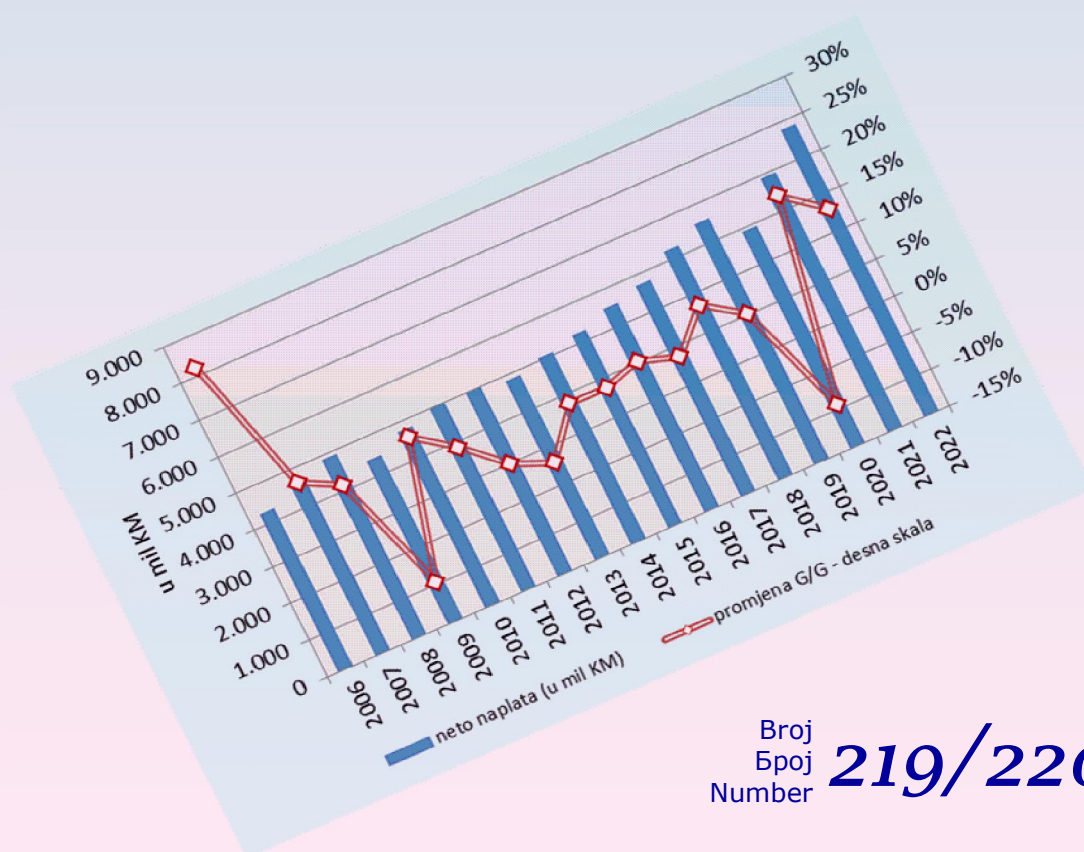

Macroeconomic Unit of the Governing Board of the Indirect Taxation Authority

ОМА Билтен

Broj
Број
Number **219/220**

septembar/oktobar 2023 – rujan/listopad 2023 – септембар/октобар 2023 – September/October 2023

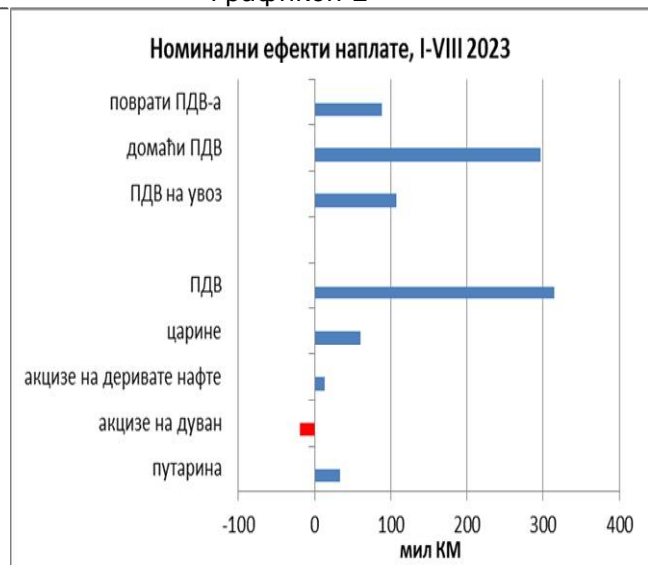
Уз овај двоброј

Према прелиминарном извјештају УИО је у августу 2023.г. на ЈР наплатила 979,2 мил КМ бруто прихода од индиректних пореза, што је било 73,2 мил КМ више него у истом мјесецу 2022. Исплате поврата су биле незнатно мање, тако да је нето наплата у коначници била већа за 77,2 мил КМ (Графикон 1), односно за 10,7%. Висок раст наплате индиректних пореза у августу 2023. позитивно се одразио на кумулативне ефекте на нивоу осам мјесеци. Тако је у периоду јануар – август 2023. остварен раст бруто наплате од 7,7% у односу на исти период 2022., док су исплате поврата биле веће за 88,1 мил КМ. У коначници нето ефекат наплате индиректних пореза у периоду јануар-август 2023. износио је 407 мил КМ (Графикон 1), што представља раст од 8,7%.

Графикон 1

Графикон 2

У структури суфицита нето прихода доминира ПДВ-е, при чему већина суфицита потиче од домаћег ПДВ-а, као посљедица задржавања високих цијена у земљи. Значајан удио имају и приходи од царина, а посљедњих мјесеци је и наплата пореза на деривате нафте (акцизе и путарина) изашла из негативне зоне раста. Пад прихода је једино забиљежен код акциза на дуванске прерађевине, као посљедица промјене режима плаћања акциза у 2023. години.

др Динка Антић
шеф Одјељења

Садржај:

Опорезивање дуванских прерађевина у периоду 2021-2022 и анализа трендова	2
Политика опорезивања дуванских прерађевина у БиХ	3
Анализа тржишта дуванских прерађевина	5
Анализа прихода од акциза	18
Закључци	26
Потрошња деривата нафте у периоду I-VI 2023. године	28
Анализа наплате прихода од акциза на алкохол, алкохолна пића и воћну природну ракију и текући трендови	36

техничка обрада : Сулејман Хасановић, ИТ сарадник

лектор : Дарија Комленовић, проф. англистике

Опорезивање дуванских прерађевина у периоду 2021-2022 и анализа трендова

(припремила: др Динка Антић)

УВОДНЕ НАПОМЕНЕ

Анализа трендова на тржишту дуванских прерађевина и наплате акциза представља наставак посљедње анализе¹ из 2021. године, која се фокусирала на 2019. и 2020. За анализу је била значајна 2020. због ефеката пандемије коронавируса на трендове на тржишту дуванских прерађевина и наплату акциза, али и због чињенице да први пут након десет година од усвајања новог Закона о акцизама у БиХ и континуираног повећања акциза није било повећања специфичне акцизе на цигарете.

Најновија анализа се односи на трендове у 2021. и 2022. години. Резултати анализе су од значаја из неколико разлога, јер указују на:

- (i) трендове на тржишту и у наплати акциза у годинама стабилне акцизне политике у периоду 2019-2022 (тј. четири године без промјене специфичне акцизе на цигарете);
- (ii) ефекте постпандемијског опоравка потрошње и економије у 2021;
- (iii) размјере утицаја рата у Украјини и енергетске кризе на трендове у 2022.

Текући трендови у 2023. нису укључени у анализу, будући да се ради о анализи годишњих трендова.

Потребно је нагласити да је у 2022. години Парламент БиХ усвојио измјене Закона о акцизама којима се напушта режим плаћања акциза у моменту преузимања акцизних маркица, како је било на снази дуги низ година, и прелази на режим наплате акцизе на дуванске прерађевине у моменту увоза. Иако су измјене Закона објављене крајем јула 2022., због усвајања измјена подзаконских прописа, као и прилагођавања дуванских компанија новим правилима плаћања акциза при увозу, нови режим наплате акциза на дуванске прерађевине се почео примјењивати тек у прољеће 2023., различитим темпом, с обзиром да је свака од дуванских компанија, која послује на тржишту БиХ, морала извршити потребна прилагођавања.

Према процјенама² Одјељења очекивало се да ће нови режим наплате акциза на дуванске прерађевине довести до једнократног губитка прихода од акциза у висини просјечне мјесечне наплате акциза на дуванске прерађевине у 2022. години. Ипак, прве анализе ефеката новог режима плаћања акциза указују и на већи губитак прихода од очекиваног³. Примјена нових правила наплате акцизе довела је и до структуралног прекида у временским серијама података о акцизним маркицама, које се користе као подлога за анализе наплате акциза на дуванске прерађевине и израду средњорочних пројекција. Аналитички проблеми се манифестују као временска неусклађеност износа акциза, који се обрачунава приликом преузимања маркица, и износа наплаћене акцизе приликом увоза. Да би се проблем превазишао потребно је успоставити нови модел плаћења наплате акциза на дуванске прерађевине. Због горе наведених разлога, анализа текућих трендова на тржишту дуванских прерађевина у 2023. и ефеката примјене новог режима наплате акциза на дуванске прерађевине биће предметом наредних анализа текућих трендова у наплати индиректних пореза у 2023.

¹ Антић, Д. (2021). "Политика опорезивања дуванских прерађевина у БиХ у периоду 2009-2021". ОМА Билтен бр. 189/190, март/април 2021. www.oma.uino.gov.ba.

² Вид. „Пројекције прихода од индиректних пореза за период 2023-2026". ОМА Билтен бр. 215/216, мај/јуни 2023. www.oma.uino.gov.ba.

³ Вид. Увод ОМА Билтена бр. 217/218, јули/август 2023. www.oma.uino.gov.ba.

ПОЛИТИКА ОПОРЕЗИВАЊА ДУВАНСКИХ ПРЕРАЂЕВИНА У БИХ

Еволуција политике опорезивања

Еволуција политике опорезивања дуванских прерађевина у БиХ се одвијала у више етапа. Прва етапа односи се на период до успоставе Управе за индиректно опорезивање БиХ (УИО) од 1996. до 2004. У складу са уставним надлежностима политика акциза на дуванске прерађевине је била у цијелости у надлежности ентитета и Брчко Дистрикта, као и администрирање и расподјела прихода од акциза. У овом периоду важан моменат представља унутрашња хармонизација индиректних пореза⁴, која је започела 2000. г., када су оба ентитета, а 2002. и Брчко Дистрикт, ускладили опорезивање дуванских прерађевина и укинули диференцирано опорезивање увозних и домаћих дуванских прерађевина. Дуванске прерађевине су се опорезовале *ad valorem* акцизом у висини од 35% на малопродајну цијену без пореза на промет.

Друга етапа еволуције политике опорезивања дуванских прерађевина трајала је од 2005. до 2009. започела је доношењем јединственог Закона о акцизама у БиХ, који је ступио на снагу 01.01.2005., као сегмента широке реформе индиректних пореза у БиХ, која је подразумијевала пренос надлежности за порез на промет, царине, акцизе и путарине на ниво БиХ, успоставу јединствене институције за наплату индиректних пореза (УИО) и креатора јединствене политике индиректних пореза (Управни одбор УИО), успоставу јединственог система наплате и расподјеле прихода од индиректних пореза, те у посљедњој фази увођење ПДВ-а. Јединствени закон је донио повећање *ad valorem* стопе акцизе са 35% на 49% малопродајне цијене без пореза на промет на све дуванске прерађевине.

Трећу етапу еволуције карактерише усвајање новог Закона о акцизама у БиХ⁵ („Закон“), који је у примјени од 01.07.2009. Закон у сегменту опорезивања цигарета уноси елементе стандарда ЕУ: сложену стопу опорезивања цигарета у БиХ која подразумијева примјену *ad valorem* акцизе у висини од 42% малопродајне цијене цигарета и специфичне акцизе по паклици цигарета⁶; минималну акцизу на све цигарете од 2010. г., која се веже за категорију „цјеновно најпопуларнијих цигарета“⁷, као референтног брэнда за примјену минималне стопе акцизе; хармонизацију минималне акцизе са минималном акцизом у ЕУ у висини од 64⁸ евра или 126 КМ/1000 цигарета. Процес хармонизације се осигуравао континуираним годишњим повећањем посебне (специфичне) акцизе, с тим да повећање не смије бити мање од 0,15 КМ/паклици. Остале дуванске прерађевине (цигаре, цигарилоси, дуван за пушење) се опорезују само *ad valorem* акцизом у висини од 42% малопродајне цијене, са укљученим порезима.

Четврта етапа еволуције политике опорезивања дуванских прерађевина започела је усвајањем измјена Закона 01.08.2014⁹, којима се елиминише неусклађена политика опорезивања цигарета и дувана за пушење као супститута и, уједно, редифинише акцизна политика и усклађује са стандардима ЕУ који су у међувремену модификовани. Нова политика опорезивања дуванских прерађевина подразумијева опорезивање дувана за пушење специфичном акцизом; везивање раста акцизног оптерећења дувана за пушење за раст акцизног оптерећења цигарета; утврђивање минималне акцизе на цигарете према

⁴ Више о мотивима и резултатима процеса интерне хармонизације индиректних пореза у БиХ у Билтену бр. 102, јануар 2014., www.oma.uino.gov.ba

⁵ „Службени гласник БиХ“ бр. 49/09.

⁶ Иако се, на први поглед, може закључити да је дошло до номиналног смањења стопе акцизе, *de facto* нема промјене стопе, већ се ради о другачијем обрачуну акцизе који у коначници даје исто акцизно оптерећење. Основица за обрачун акцизе до 01.07.2009. је била малопродајна цијена без ПДВ-а, а од 01.07.2009. малопродајна цијена са ПДВ-ом.

⁷ Ова категорија се у ЕУ означава акронимом *MPPC – Most Popular Price Category*

⁸ Стандард је био на снази у ЕУ до 31.12.2013. Од 01.01.2014. минимална акциза на цигарете у ЕУ износи 90 евра.

⁹ „Службени гласник БиХ“ бр. 49/14.

просјечној пондерисаној цијени цигарета и наставак процеса хармонизације акцизног оптерећења цигарета са новим минималним стандардима ЕУ (ЕУР 90/1000 ком или КМ 176/1000 ком цигарета). Настављено је са континуираним повећањем специфичне акцизе на цигарете минимално за 0,15 КМ/пак годишње, док укупна акциза садржана у малопродајној цијени цигарета са најнижом цијеном не достигне нови плафон опорезивања од 176,00 КМ/1000 ком. Минимална акциза на цигарете се израчунава као проценат просјечне пондерисане малопродајне цијене (ПП МПЦ), с тим да је законски минимум 60% ПП МПЦ. Акциза на дуван за пушење утврђује се у постотку од минималне акцизе на цигарете изражене за 1000 ком цигарета, с тим да законски минимум износи 80% минималне акцизе на цигарете.

Пета етапа еволуције акцизне политике започиње 2019. године када је достигнута Законом прописана минимална акциза на цигарета од 176 КМ/1000 ком. Тиме је окончан процес хармонизације са минималном акцизом ЕУ, што је у пракси значило да од 2020. нема повећања специфичне акцизе на цигарете (тј. задржава се стопа из 2019. године), док износ акцизе на дуван за пушење, с обзиром на методологију израчуна зависи од кретања малопродајних цијена цигарета.

Шеста етапа еволуције акцизне политике почиње примјеном посљедњих измјена Закона, које су усвојене 29.07.2022¹⁰, а које се, због потребе за прилагођавањем проведбених прописа, примјењују од прољећа 2023, зависно од тога да ли су увозници испунили све административне захтјеве нужне за плаћање акциза при увозу. Измјене се односе на промјену режима плаћања акциза на дуванске прерађевине, које се, умјесто плаћања приликом преузимања акцизних маркица, од 2023. плаћају при увозу дуванских прерађевина. У суштини не ради се о промјени политике опорезивања акцизом, но, ефекти нових правила у великој мјери погађају наплату акциза.

Преглед стопа акциза на дуванске прерађевине

Структуру стопа чине *ad valorem* (пропорционална) акциза и специфична акциза. Специфична акциза се примјењује на цигарете (Табела 1) и дуван за пушење (Табела 3). *Ad valorem* акциза износи 42% од малопродајне цијене (порези укључени), а примјењује се на цигарете, цигаре и цигарилосе¹¹. Минимална акциза¹² (Табела 2) због израчуна у суштини нема заштитни карактер у смислу наплате загарантованог нивоа прихода од акциза.

Табела 1: Специфична акциза на цигарете (2009-2023)

	1.7.2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
КМ/паклици	0,15	0,30	0,45	0,60	0,75	0,90	1,05	1,20	1,35	1,50	1,65	1,65	1,65	1,65	1,65
КМ/1000 ком	7,50	15,00	22,50	30,00	37,50	45,00	52,50	60,00	67,50	75,00	82,50	82,50	82,50	82,50	82,50

Табела 2: Минимална акциза на цигарете

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
КМ/паклици	0,80	1,08	1,65	1,82	2,09	2,00	2,23	2,42	2,60	2,86	3,04	3,25	3,33	3,35
КМ/1000 ком	40,00	54,00	82,50	91,00	104,50	100,00	111,50	121,00	130,00	143,00	152,00	162,50	166,50	167,50

Напомена: За периоде 2010-2014 минимална акциза на цигарете се утврђивала према најпопуларнијој ценовној категорији цигарета

¹⁰ „Службени гласник БиХ“ бр. 50/23.

¹¹ *Ad valorem* акциза, која се обрачунавала на дуван за пушење у висини од 42% малопродајне цијене (порези укључени), укинута је 01.08.2014.

¹² Постоји неколико разлога зашто минимална акциза нема заштитни карактер. То су: структура тржишта, у којој доминирају јефтиније категорије цигарета; начин обрачуна *ex post*, који у обзир узима сет података из двије фискалне године (друго полугодиште претходне године и прво полугодиште текуће године) и примјена у наредној фискалној години у којој се примјењује већа специфична акциза.

Табела 3: Акциза на дуван за пушење

	1.8.2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
КМ/кг	78,00	80,00	89,20	96,80	104,00	114,40	121,60	130,00	133,20	134,00

АНАЛИЗА ТРЖИШТА ДУВАНСКИХ ПРЕРАЂЕВИНА

Малопродајне цијене цигарета

Просјечна пондерисана МПЦ

У периоду од усвајања новог Закона (2009) до окончања процеса хармонизације акциза са ЕУ стандардима (2019) због континуираног повећања акциза на цигарете расле су и малопродајне цијене цигарета. Највећи скок је забиљежен у 2010. због примјене новог Закона само у другом полугодишту 2009., а касније долази до успоренијег раста, на првом мјесту, због високе основице за поређење и једнаког износа повећања специфичне акцизе (Графикон 1).

Графикон 1. Просјечна пондерисана малопродајна цијена цигарета (ПП МПЦ)

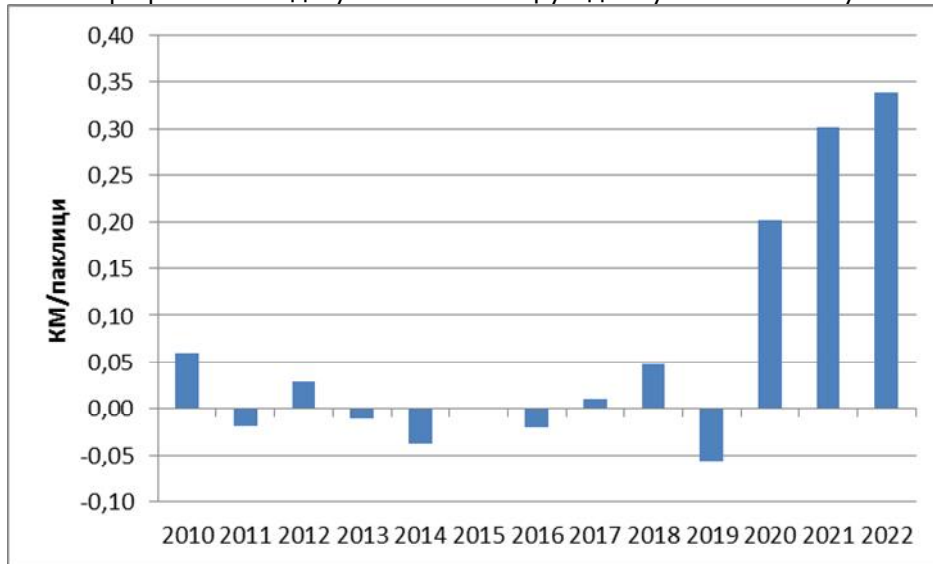
Важан фактор раста цијена је и обим преваљивања додатног пореског терета на купца, што зависи од еластичности потражње за добрима. Уколико се ради о добрима са нееластичном потражњом, као што су добра која изазивају зависност, попут цигарета, алкохола и сл., преваљивање додатног пореског терета на продајне цијене углавном не доводи до битнијег пада потрошње добара. Обим преваљивања зависи и од могућности да дио додатних пореза иде на терет добити, што могу да поднесу само финансијски снажне компаније или мултинационалне компаније које губитке у једној земљи могу да компензују растом добити у другим земљама.

Графикон 2. показује да су компаније из дуванске индустрије у периоду хармонизације акциза у неколико наврата користиле нееластичну потражњу за цигаретама да повећају малопродајне цијене цигарета изнад новог пореског оптерећења¹³. Прије измјене Закона то се десило 2010. и 2012. године, када су у просјеку повећале малопродајне цијене цигарета

¹³ Ново пореско оптерећење укључује повећање специфичне акцизе (0,15 КМ/паклици годишње) и повећање *ad valorem* акцизе и ПДВ-а које производи повећање специфичне акцизе због чињенице да у основицу за израчун *ad valorem* акцизе и ПДВ-а улази специфична акциза.

изнад новог пореског оптерећења. С друге стране, више је година у којима су дуванске компаније сносиле дио новог пореског оптерећења на терет своје добити како би амортизовале његов утицај на малопродајне цијене. Може се претпоставити да је разлог за овакву политику била процјена ризика од пада продаје у случају да су превалили укупан порески терет на продајне цијене.

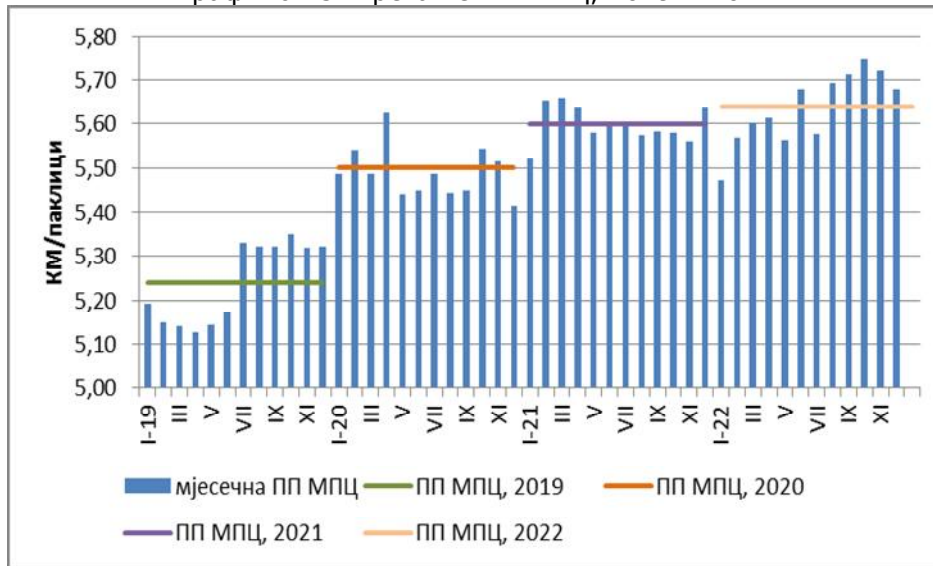
Графикон 2. Одступање ПП МПЦ у односу на очекивану

Очигледно да домаће компаније нису биле финансијски довољно снажне да могу преузети раст пореза на терет добити, што је имало за посљедицу раст малопродајних цијена цигарета. У десетогодишњем периоду хармонизације акциза на цигарете просјечна пондерисана малопродајна цијена цигарета је порасла за чак 231%. Индикативно је да је до раста малопродајних цијена цигарета од 4,9% у просјеку дошло и у 2020. г., иако те године због завршетка хармонизације са ЕУ није било повећања специфичне акцизе, а забиљежен је и катастрофални пад продаје због појаве пандемије коронавируса. За разлику од претходних десет година у 2020. није постојао екстерни разлог за повећање малопродајних цијена цигарета. Међутим, компаније су одмах почетком 2020. значајно повећале малопродајне цијене цигарета, тако да је у априлу 2020. просјечна пондерисана малопродајна цијена цигарета за 0,30 КМ/паклици виша него у децембру 2019. (Графикон 3). У просјеку цијене цигарета су у 2020. повећане за 0,20 КМ по паклици (вид. Графикон 3).

Чак и након што је било јасно да коронавирус није пролазна појава компаније и даље не врше знатније корекције на цијенама, без обзира што је потражња локалних потрошача за цигаретама због пандемије драстично смањена, а потрошња нерезидената је била сведена на минимум. Још веће изненађење у цјеновној политици компанија представља политика цијена у 2021. г. Иако ни 2021. године није било повећања акциза на цигарете просјечна пондерисана цијена цигарета у јануару 2021. је била за 0,10 КМ виша него у децембру 2020, односно за 0,20 КМ виша него у децембру 2019. (Графикон 5). Међутим, у току 2021. долази до снажног пада ПП МПЦ, тако да је на нивоу 2021. године раст ПП МПЦ износио свега 1,8%. Политика умјереног раста цијена цигарета је настављена и у 2022. години, када је остварен раст од свега 0,7% у односу на 2021., што представља минималан раст с обзиром на висок раст цијена енергената, сировина, осталих добара и услуга потакнутим избијањем рата у Украјини.

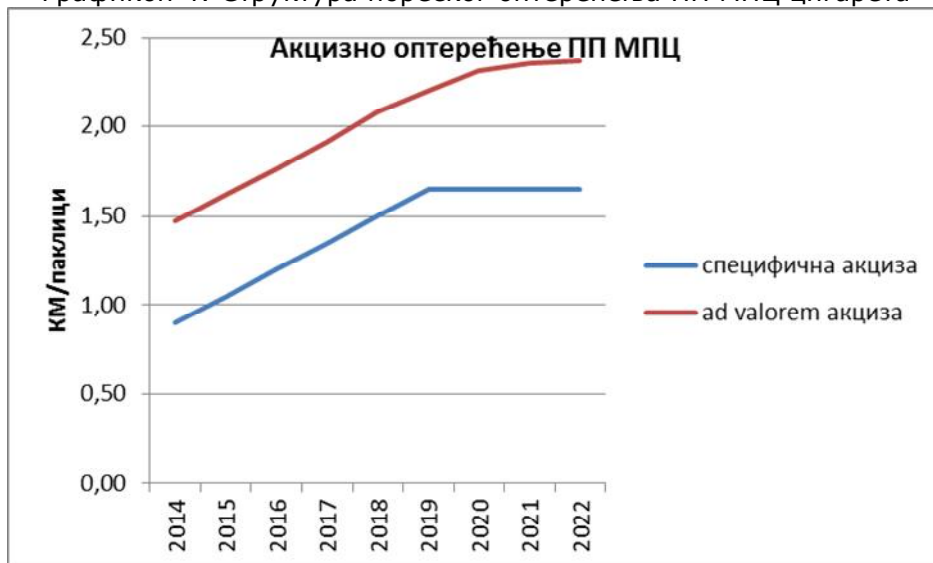
Графикон 3. Кретање ПП МПЦ, 2019 – 2022

Пореско оптерећење

Новим Законом о акцизама у БиХ 01.07.2009. уведена је специфична акциза на цигарете у висини од 0,15 КМ/паклици, која се требала континуирано, из године у годину повећавати, док се не достигне укупно акцизно оптерећење од КМ 126/1000 ком цигарета. Закон је прописивао минимално годишње повећање специфичне акцизе од 0,15 КМ/паклици. Увођење специфичне акцизе и континуирано повећање донијело је раст пореског оптерећења дуванских прерађевина које се састоји од три компоненте: специфичне акцизе, *ad valorem* акцизе и ПДВ-а. Иако су дуванске компаније настојале ублажити раст пореза у структури малопродајних цијена преваљивањем додатног пореза на терет добити то није било могуће за све брендове, поготово јефтине домаће брендове цигарета код којих је била ниска цијена прије опорезивања, која садржи цијену коштања и добит/маржу. Измјенама Закона 2014. године плафон акцизног оптерећења цигарета је повећан на КМ 176/1000 ком цигарета, што је иницирало даљи раст специфичне акцизе, те, посљедишно малопродајних цијена цигарета.

Графикон 4: Структура пореског оптерећења ПП МПЦ цигарета

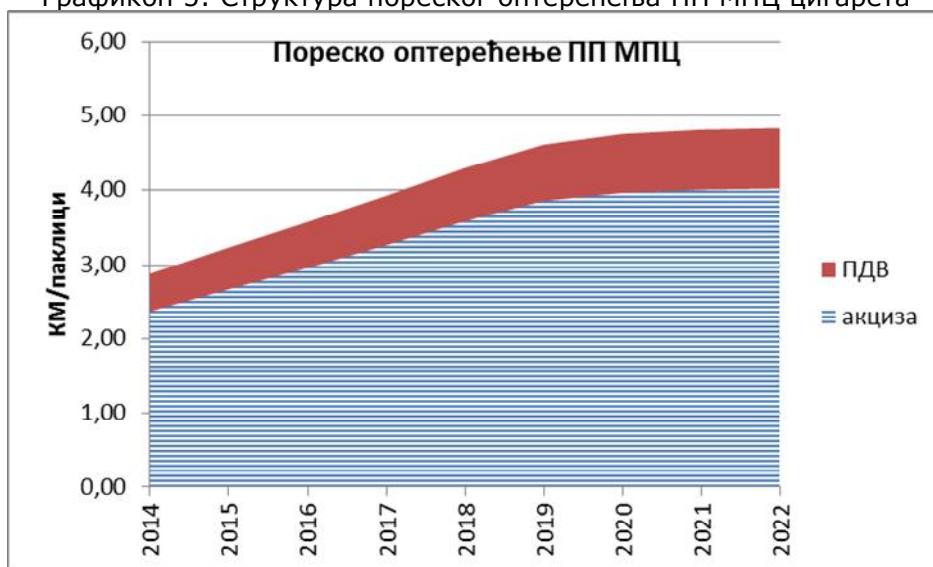

Достизањем новог законског минимума опорезивања акцизом 2019. године престала је потреба хармонизације са стандардима ЕУ, што је стабилизовало специфичну акцизу. Међутим, то није случај са *ad valorem* акцизом, која се обрачунава на малопродајну цијену с којом се дуванске компаније позиционирају на тржишту (Графикон 4).

Раст малопродајних цијена, не само да повећава *ad valorem* акцизу већ и ПДВ-е, односно, укупно пореско оптерећење (Графикон 5). Стога, и поред завршетка хармонизације са минималним стандардима, због раста малопродајних цијена расте и пореско оптерећење цигарета у апсолутном износу. Међутим, удио пореза у структури ПП МПЦ се након 2019. године полако смањује због непромијењене специфичне акцизе и споријег раста *ad valorem* компоненте (*ad valorem* акциза и ПДВ-е) у структури укупног пореског оптерећења (Графикон 6).

Графикон 5: Структура пореског оптерећења ПП МПЦ цигарета

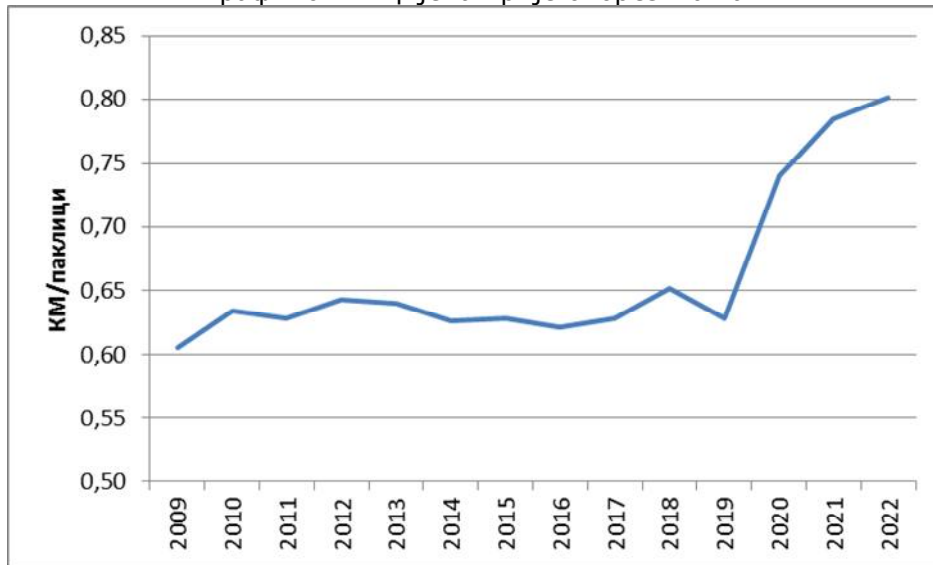
Графикон 6: Пореско/акцизно оптерећење као % ПП МПЦ цигарета

Цијена прије опорезивања

Анализа структуре просјечне пондерисане МПЦ цигарета указује на закључак да је цијена прије опорезивања, која садржи цијену коштања и добит/маржу, тек незнатно варирала у периоду хармонизације акциза, без обзира на промјену околности од 2019., односно непромијењену акцизну политику. Међутим, висок раст цијена цигарета у 2020. имао је за посљедицу и значајан раст цијене прије опорезивања у структури просјечне пондерисане МПЦ, у просјеку за 18% у односу на 2019. (Графикон 7).

Графикон 7. Цијена прије опорезивања

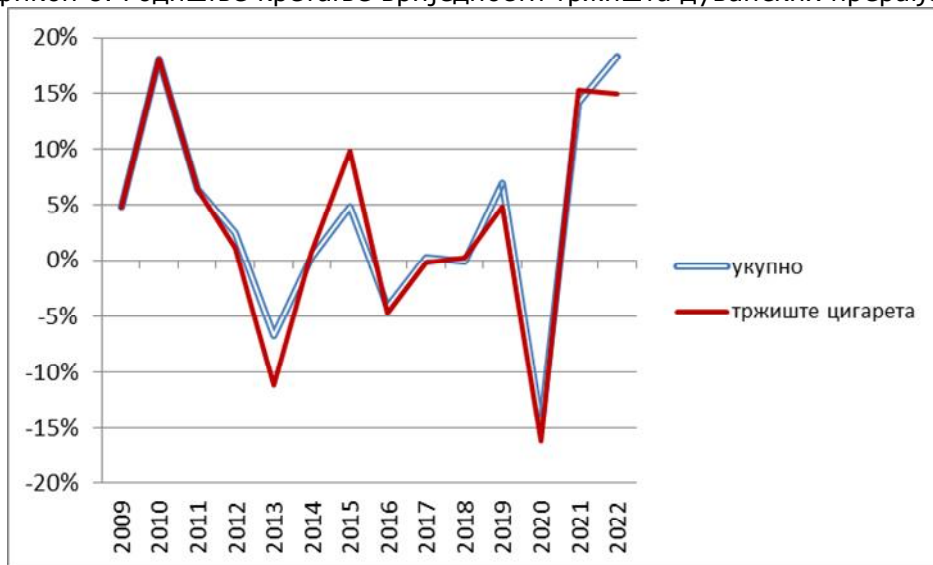
Висок проценат раста цијене прије опорезивања у структури ПП МПЦ у 2020. је кумулативни резултат раста цијена цигарета и чињенице да је специфична акциза на цигарете остала на нивоу из 2019. Међутим, износ повећања цијене прије опорезивања је мањи од повећања ПП МПЦ, јер је оно индиректно изазвало и повећање пореског оптерећења у структури ПП МПЦ у 2020. Наиме, раст цијене прије опорезивања повлачи и раст *ad valorem* акцизе и ПДВ-а у структури ПП МПЦ, у чију основицу за израчун улази и цијена прије опорезивања. Будући да се ради о двије сукцесивне фискалне године (2019/2020) није вјероватно да је у цијелости узрок тако наглога раста цијене прије опорезивања раст цијена инпута (сиrovине – дувана, радне снаге, транспорта, енергије и др.), већ да се ради и о настојању да се повећа добит/маржа. У наредне двије године раст цијене прије опорезивања је био минималан, 0,04 КМ у 2021. у односу на 2020, те 0,02 КМ у 2022. у односу на 2021. Имајући у виду, с једне стране, раст цијена инпута који умањују добит, те, с друге стране, висок раст вриједности тржишта цигарета и количина цигарета у посљедње двије године, очигледно је да су своју цјеновну политику и политику продаје дуванске компаније базирале на економији обима, која омогућава покриће варијабилних трошкова, веће кориштење капацитета и опадајуће учешће фиксних трошкова у цијени коштања, те, у коначници, раст добити.

Вриједност тржишта дуванских прерађевина

Измјене акцизне политике 01.08.2014. довеле су до значајног смањења црног тржишта, што је имало за посљедицу раст легалног тржишта цигарета и раст прихода од акциза. Раст тржишта дуванских прерађевина може се објаснити кумулативним дјеловањем три фактора: мјерама нове акцизне политике, оперативним мјерама УИО и осталих државних и ентитетских институција на сузбијању шверца, кријумчарења и нелегалне производње и продаје цигарета, те растом агрегатне потрошње у склопу опоравка БиХ након глобалне економске

кризе. Међутим, ефекти нових мјера акцизне политике су се исцрпили већ у 2016. Након стагнације у 2017. и 2018., у 2019. је остварен раст од 6,9%, при чему је тржиште цигарета расло по стопи од 4,8%, док је компонента дувана за пушење остварила раст од чак 133%. То указује на заокрет дуванских компанија према дувану за пушење, како би привукли популацију са нижим дохоцима са црног тржишта дувана. Појава пандемије COVID-19 вируса није се озбиљније одразила на политике пласмана дуванских компанија, као да су очекивања била да се ради о пролазној појави. Тако је за четири мјесеца 2020. остварен раст оба сегмента тржишта, цигарета за 13,5%, а дувана за пушење за 35,3%. Међутим, рестриктивне мјере које су уведене у БиХ у погледу кретања грађана и рада привреде, као и закључавања чланица ЕУ, негативно се одразило на потрошњу домицилног становништва и потрошњу нерезидената (дијаспоре, туриста, у прекограничном промету). Дуванске компаније су драстично смањиле пласмане на тржишту, што је резултовало снажном контракцијом тржишта дуванских прерађевина. Иако се очекивало одређено попуштање мјера у лјетној сезони до тога није дошло, већ је, напротив, Европа била суочена са новим, још већим, таласом пандемије у јесен 2020. године. Исто тако, и БиХ је касно уклонила ограничења при уласку у земљу, што је резултовало мањим приливом нерезидената крајем године. Вриједност тржишта дуванских прерађевина у 2020. је смањена за 14,8% у односу на 2019. (Графикон 8).

Графикон 8. Годишње кретање вриједности тржишта дуванских прерађевина

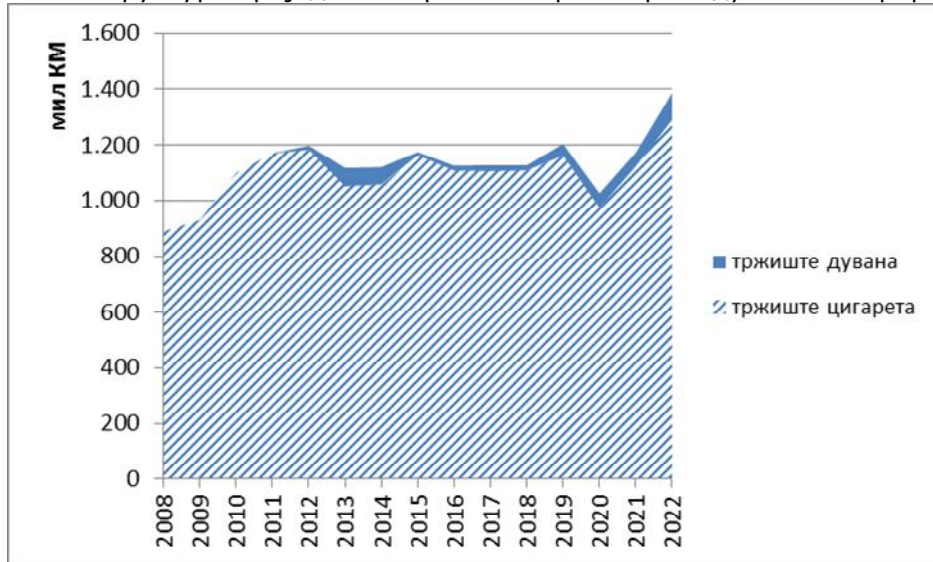

Политика умјерног раста цијена цигарета у комбинацији са релаксирањем рестриктивних *anti-COVID* мјера довела је до снажног раста потражње на тржишту дуванских прерађевина. Као резултат, у 2021. тржиште цигарета је расло по стопи од 15,3%, дијелом и због ниске основице у 2020. Међутим, изненађује даљи раст тржишта цигарета од 14,9% у 2022. години, с обзиром на економску кризу изазвану ратом у Украјини, смањену запосленост, снажан раст цијена енергената и роба широке потрошње. Истовремено је удвостручена вриједност тржишта дувана за пушење, тако да је раст тржишта дуванских прерађевина у 2022. износио чак 18,3% (Графикон 9). Раст регуларног тржишта дувана указује на заокрет у пословним политикама великих интернационалних дуванских компанија. У годинама када је јачала пореска евазија (2013, 2014) домаћа дуванска индустрија је направила заокрет ка већем пласману дувана, а сада су исту политику након смањења домаћих капацитета преузели и увозници.

Раст тржишта цигарета након измјена Закона донио је и побољшање структуре продајне цијене, у смислу раста цијене прије опорезивања (која поред цијене коштања садржи и добит/маржу), и поред раста удјела пореских давања (Графикон 10). Но, већ у наредних

неколико година дошло је до пада цијене прије опорезивања у апсолутном износу на ниво из периода прије измјена Закона, а потом и до стагнације и пада у 2019. (-9,6%) и 2020 (-2,3%). Међутим, промјена политике пласмана компанија и релаксација *anti-COVID* мјера је донијела раст цијене прије опорезивања од 15,3% у 2021. и 16,7% у 2022. години (Графикон 10). Изражено у апсолутном износу, дуванским компанијама након измиривања пореза у 2022. години је остало сса 45 мил КМ више него у, до тада рекордној, 2019. години. Истовремено је држава више наплатила 91 мил КМ прихода од акциза и ПДВ-а.

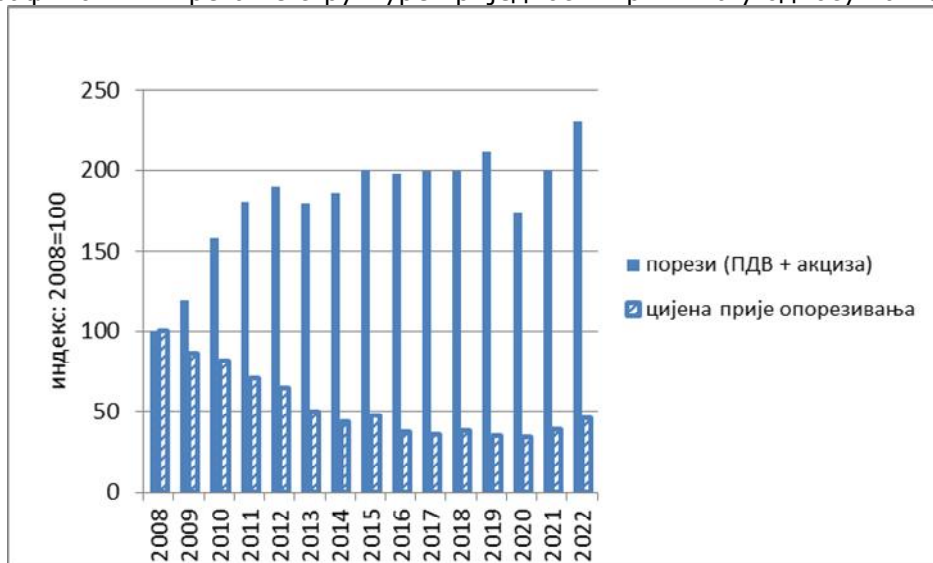
Графикон 9. Структура вриједности тржишта према врсти дуванских прерађевина

Графикон 10. Структура вриједности тржишта дуванских прерађевина

Графикон 11. Кретање структуре вриједности тржишта у односу на 2008

Ипак, и поред позитивних трендова, поређење у односу на 2008. годину, као посљедње године пред реформу политике опорезивања дуванских прерађевина и усклађивања са стандардима ЕУ, показује да су приходи дуванских компанија (цијена прије опорезивања) у 2022. износили тек 46% прихода из 2008. године, док су порези у структури вриједности тржишта већи за 131% (Графикон 11).

Потрошња дуванских прерађевина

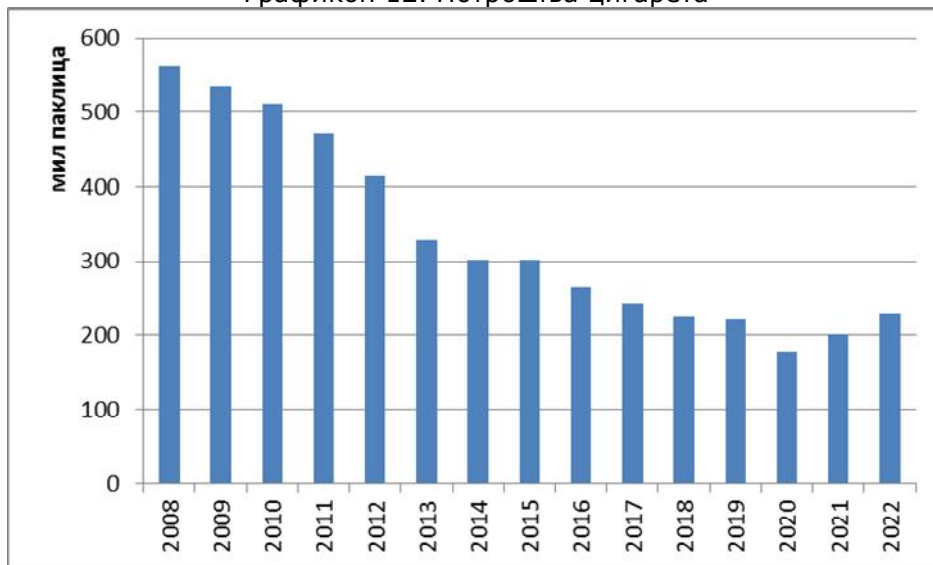
Трендови

Континуирани раст малопродајних цијена цигарета у БиХ од 2009. године, као посљедице хармонизације акциза са минималним стандардима ЕУ, је резултовао снажним падом легалне потрошње цигарета¹⁴ (Графикон 12). Мјере нове акцизне политике су за само пет мјесеци примјене у 2014. стабилизовале пад потрошње цигарета, а потом и зауставиле у 2015. Међутим, наставак хармонизације стопе акцизе са стандардима ЕУ је у наредне двије године донио снажан пад потрошње цигарета. Већи пад потрошње у 2018. је ублажен растом потрошње нерезидената (дијаспоре, туриста), те прекограничног и транзитног промета цигарета и осталих роба у љетњој сезони, подстакнутог нижим цијенама деривата нафте у односу на земље у окружењу. Сегмент потрошње цигарета нерезидената из годину у годину добија све више на значају, тако да је потрошња цигарета поново стабилизована у 2019. години, без обзира на раст малопродајних цијена због повећања специфичне акцизе на цигарете. У 2020. години забиљежен је оштар пад потрошње цигарета од 20,1%, као посљедица кумулативног дјеловања два фактора - повећања малопродајних цијена, иако није повећана специфична акциза на цигарете, и негативног утицаја рестриктивних мјера за спрјечавање ширења пандемије COVID-19 вируса у БиХ и ЕУ на потрошњу цигарета домицилног становништва и нерезидената.

¹⁴ Потрошња цигарета се у сврху анализе мјери количином и структуром издатих акцизних маркица.

Графикон 12. Потрошња цигарета

Слабљење *anti-COVID* мјера релаксирало је домаћу потрошњу цигарета, а укидање ограничења при уласку у земљу је допринијело поновном расту потрошње цигарета од стране нерезидената. Тако је у 2021. год. остварен раст потрошње цигарета, мјерен бројем издатих акцизних маркица, од 13,3%. Тренд раста легалне потрошње цигарета је настављен и у 2022., кад је забиљежен раст од 14,1%, без обзира на економску кризу изазвану растом цијена енергената, осталих добара и услуга због рата у Украјини. Тиме је количина потрошње цигарета изједначена са количином у 2018. години.

Графикон 13. Потрошња цигарета у односу на 2008

Иако се биљежи опоравак легалне потрошње цигарета раст је недовољан да би се достигла потрошња прије примјене новог Закона. На основу поређења са количином која је била опорезована 2008., тј. прије почетка хармонизације акциза у БиХ, може се закључити да је у 2022. години потрошња брендираних цигарета на легалном тржишту износила само 41% потрошње из 2008. године. У 2020. остварен је историјски минимум од свега 32% потрошње из 2008. (Графикон 13).

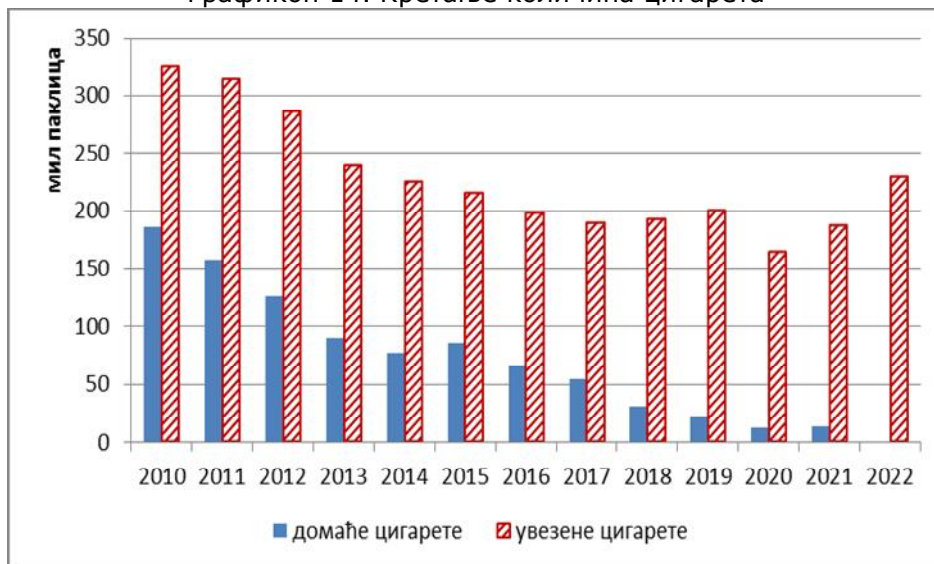
Структура тржишта

Континуирано повећање акциза на цигерете имало је за посљедицу супституцију цигарета дуваном за пушење, било легалним или нелегалним, са црног тржишта. Нелегална супституција цигарета дуваном за пушење је ескалирала у 2013. години због растућег јаза у опорезивању цигарета у односу на порезе на дуван за пушење, који нису били укључени у хармонизацију са стандардима ЕУ. Нова акцизна политика опорезивања дувана за пушење из 2014. подразумејевала је драстично иницијално повећање акциза на дуван за пушење, те континуирано усклађивање са акцизима на цигарете у наредним годинама. Драконски пораст пореза на дуван за пушење резултовао је великим падом потрошње опорезованог дувана за пушење у 2015. за 89,4% у односу на 2014. Очигледно је да су велики раст малопродајних цијена дувана за пушење и мјере на сузбијању нелегалне производње и продаје цигарета дестимулисале потрошаче да купују легални дуван за пушење, те су се окренули потрошњи цигарета.

У наредним годинама због повећања цијена цигарета долази до поновног снажења супституције цигарета дуваном за пушење, у чему је предњачила потрошња увозног брендираног дувана за пушење, поготово након гашења домаће производње. Након окончања приватизације домаће дуванске индустрије драстично се промијенила структура количина цигарета и дувана стављеног у промет на тржиште БиХ на штету домаће индустрије, чија је производња прво била потпуно маргинализована¹⁵, а потом и угашена¹⁶.

Графикон 14. показује структуру цигарета стављених у промет од 2010. године. Примјетан је пад количина, међутим, пад количина увезених цигарета је апсолутном износу и релативно мањи него код домаћих цигарета. На крају су увозне цигарете у потпуности апсорбовале домаћу производњу цигарета.

Графикон 14. Кретање количина цигарета

¹⁵ ФДС

¹⁶ Фабрика дувана у Бањалуци и ФДС

Графикон 15. Кретање количина дувана за пушење

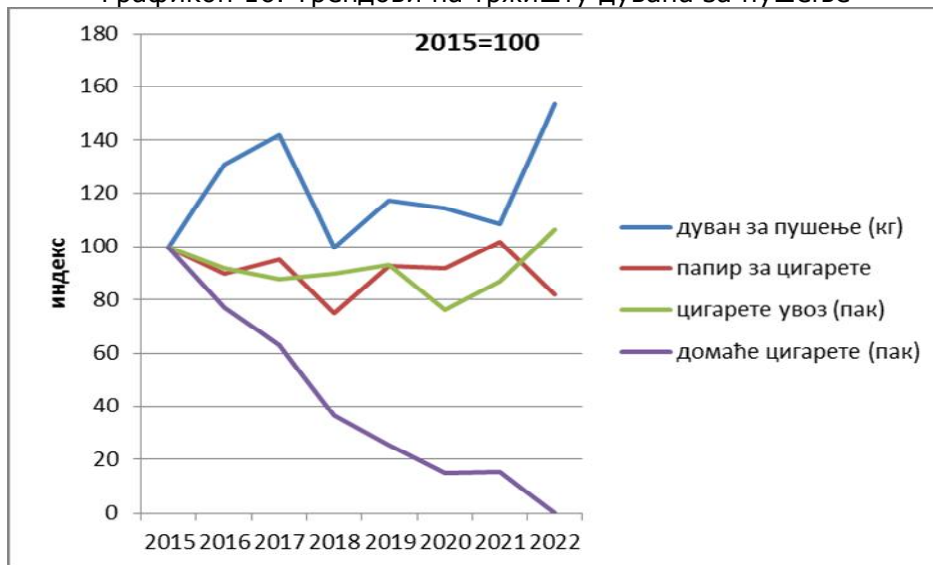

Слични трендови су забиљежени и у структури дувана за пушење (Графикон 15). У вријеме снажне пореске евазије, прије измјена Закона, домаћа индустрија се фокусира на продају дувана за пушење, иако продаја производа ниже додате вриједности доноси мање добити. Гашењем домаће производње потрошња домаћег дувана је компензована увозним дуваном. Након снажног раста потрошње дувана у 2019. години од 17,1%, поготово увозног дувана, у наредне двије године је забиљежен пад потрошње. Међутим, у 2022. години остварен је опоравак овог сегмента тржишта и забиљежен раст од чак 41,5%. Разлог потрошње дувана за пушење може бити супституција цигарета дуваном за пушење због раста малопродајних цијена цигарета у сегменту најјефтинијих цигарета, који је у 2022. редукован на само 6,9% укупног асортимана цигарета (вид. Табелу 4). У сваком случају, промјене у структури тржишта дуванских прерађевина, које подразумијевају раст сегмента дувана за пушење, за посљедицу имају мању наплату прихода од акциза и, посљедично, припадајућег ПДВ-а због мањег пореског оптерећења у односу на цигарете, док миграција на црно тржиште дувана подразумијева потпуни губитак акциза и припадајућег ПДВ-а.

За анализу раста црног тржишта значајни су и подаци о увозу цигарет-папира који служи за мотање цигарета. Папирићи за мотање цигарета, по својем начину паковања (у облику ролни, књижица и цјевчица), могу се користити како за машинску производњу цигарета тако и за ручно мотање.

Графикон 16 показује да се након измјена Закона увоз цигарет-папира смањео, што се може повезати са смањењем производње домаћих цигарета. Међутим, у 2020. и 2021. години поново расте увоз цигарет-папира, чак изнад почетне године за анализу (2015) иако је домаћа производња потпуно угашена, а продаја легалног дувана за пушење значајно смањена. Међутим, у 2022. увоз цигарет-папира је знатно смањен, чак 16,9% у односу на 2021., односно 20 индексних поена у односу на 2015. Истовремено је снажно повећан увоз цигарета и дувана за пушење. Наведени трендови би се могли објаснити смањењем црног тржишта дувана, у смислу отежаног шверца због оперативног дјеловања УИО и осталих државних и ентитетских агенција.

Графикон 16. Трендови на тржишту дувана за пушење

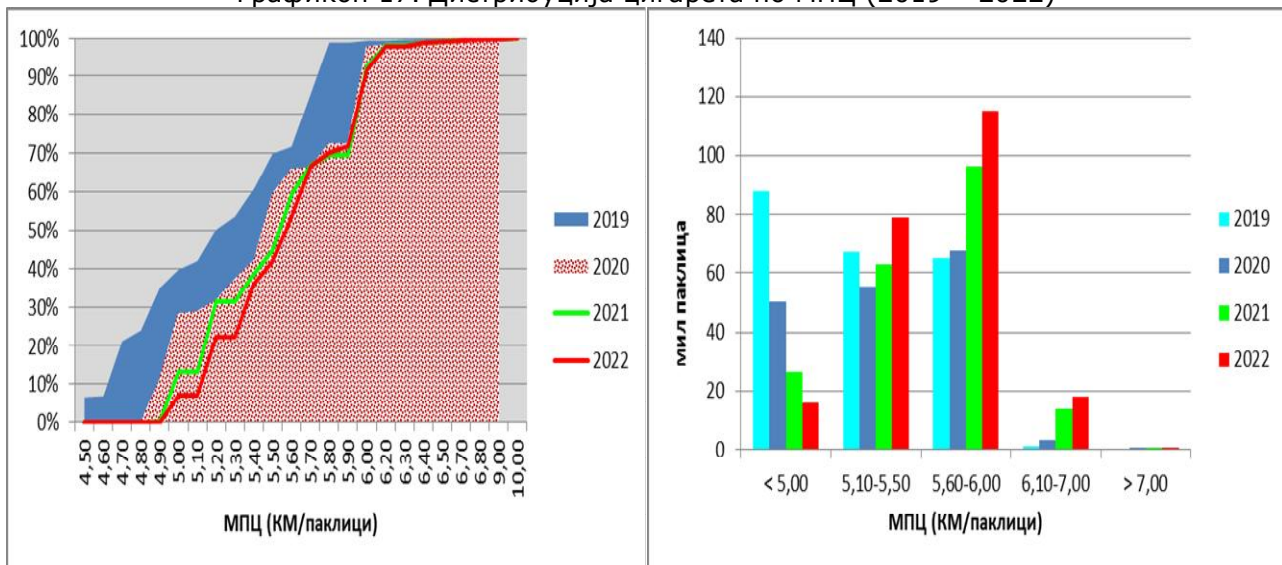

Потребно је нагласити да раст увоза цигарет-папира не указује само на велики обим супституције ручно мотаним цигаретама, већ и на снажну нелегалну домаћу производњу неопорезиваних цигарета, које компензирају смањење легалне продаје цигарета. Индикативно је да је увоз цигарет-папира растао без обзира на велики пад домаће производње цигарета, до потпуног гашења производње. Очигледна дискрепанца између стабилног тренда код увоза цигарет-папира и све мањих потреба домаће дуванске индустрије за увозом цигарет-папира, до потпуног престанка набавке, по својем обиму указује не само на куповину цигарет-папира од стране физичких особа, него и на нелегалну производњу цигарета у БиХ.

Структура брендова цигарета

Због великог раста цијена цигарета, узрокованих, на првом мјесту, растом специфичне акцизе, дошло је до великих промјена у структури цигарета. Смањен је број брендова, укинута је производња јефтинијих домаћих брендова, а распон цијена између најјефтинијих и најскупљих цигарета се смањило. Из горње анализе може се закључити о значају цјеновне политике дуванских компанија, како за њихово пословање, тако и за јавне приходе. Изненађује да су компаније већ прве године након хармонизације акциза, када није било повећања специфичне акцизе, повећале малопродајне цијене, иако је годинама то био разлог за осипање легалне потражње за цигаретама. Још веће изненађење је што је то урађено код најјефтинијих брендова. Тиме је групација легалних потрошача са најнижим дохоцима подстакнута да пређе на куповину на црном тржишту дувана и цигарета. Анализа дистрибуције цигарета по МПЦ показује да је у 2020. дошло до прекомпозиције у корист скупљих брендова (Графикон 17, лијево). Напуштена је производња / увоз најјефтинијих брендова. Због споријег раста цијена у 2021. и 2022. години дистрибуција по МПЦ није значајније измијењена, односно, промјене, у виду раста цијена најјефтинијег бренда и помјерања цијена брендова навише унутар асортимана средње и високе класе цигарета су спорије и мањег обима (Графикон 17, лијево).

Графикон 17. Дистрибуција цигарета по МПЦ (2019 – 2022)

У коначници, за четири године број паклица цигарета у најнижој ценовној групи (до 5,00 KM) је смањен за 82%, док је број паклица скупљих цигарета (преко 6,00 KM) повећан за енормних 1155% (Графикон 17, десно). Најмање су промјене у броју цигарета ниже средње класе (5,10 – 5,50 KM), гдје је остварен раст од само 18%, док је број цигарета више средње класе (5,60 – 6,00 KM) већи за 77%.

Помјерање потрошње сходно кретању цијена и преференција потрошача одразило се на структуру цигарета које су пласиране на тржишту БиХ у посљедње четири године (Табела 4).

Табела 4: Структура пласмана цигарета по МПЦ

МПЦ (KM)	2019	2020	2021	2022
< 5,00	39,7%	28,4%	13,2%	6,9%
5,10-5,50	30,3%	31,3%	31,5%	34,6%
5,60-6,00	29,4%	38,2%	48,1%	50,2%
6,10-7,00	0,6%	1,8%	6,9%	7,9%
> 7,00	0,1%	0,3%	0,4%	0,4%
	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

За разлику од 2019. године, када се 70% пласмана односило на брендове са цијеном мањом од 5,50 KM/паклици, у 2022. години тај удио је свега 41,5%, а доминантни удио од 50,2% чине брендови са цијенама од 5,60 до 6,00 KM.

Резултати анализе потврђују закључке досадашњих анализа да еластичност потрошње цигарета није хомогена категорија. На раст цијена више реагује потрошња јефтинијих брендова, док је потрошња скупљих брендова нееластична, јер раст цијена не само да није довео до пада потрошње, већ је дошло и до раста.

АНАЛИЗА ПРИХОДА ОД АКЦИЗА

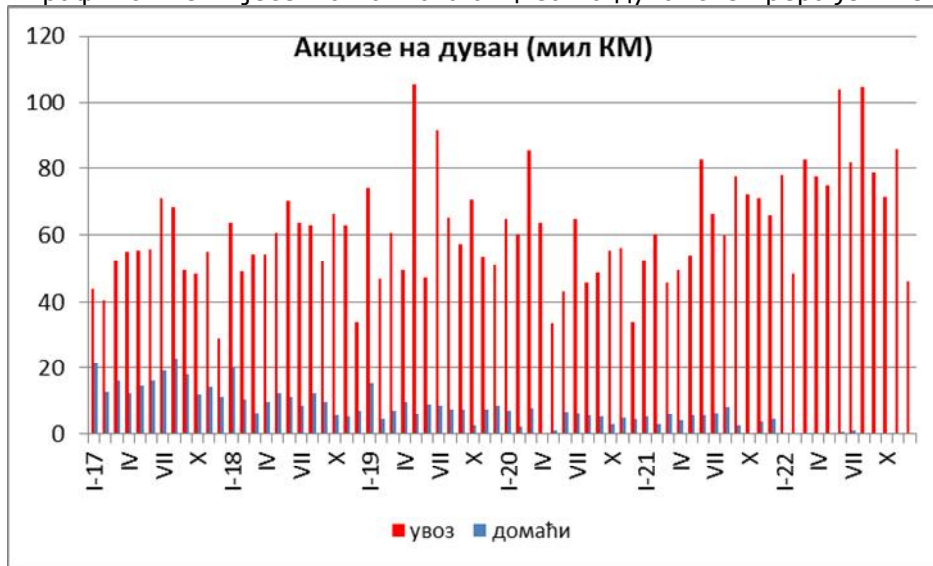
Трендови

Ерозија потрошње цигарета изнад очекиване одразила се и на приходе од акциза. Након снажног раста прихода у првих неколико година хармонизације акциза са стандардима ЕУ у 2013. је по први пут забиљежен пад. То је био сигнал за промјену акцизне политике којом би се требао смањити јаз између више опорезованих цигарета и мање опорезованог дувана за пушење. Нова политика акциза је довела до раста прихода од акциза у 2015., но, у наредне три године приходи су стагнирали (Графикон 18).

Под пресијом раста специфичне акцизе на цигарете, а у условима спорог раста економије и агрегатне потрошње, јачање црног тржишта дувана и цигарета имало је негативне посљедице по приходе од акциза, профитабилност дуванске индустрије и стабилност тржишта дуванских прерађевина. Тек је у 2019. г. остварен раст прихода од акциза од 6,5%, што је до тада представљало историјски максимум у апсолутном износу. Раст прихода у тој години дијелом је резултат раста потрошње нерезидената (дијаспоре, туриста, прекограничне потрошње), што се види по сезонској шеми наплате акциза у којој доминирају љетни мјесеци, а дијелом преузимања већег броја акцизних маркица пред крај те године због најављеног повећања малопродајних цијена цигарета од 01.01.2020. године, иако је у 2019. окончана хармонизација акциза. Имајући у виду такву пословну политику лошија наплата акциза почетком 2020. је била очекивана, а трендови су се погоршали неприлагођавањем новим околностима пословања и уведеним рестрикцијама за улазак нерезидената и кретање становништва унутар БиХ за вријеме пандемије COVID-19. Наставак пандемије и пад потражње су приморали компаније да коригују пословне планове, што је резултовало драстичним смањењем броја издатих акцизних маркица и падом прихода од акциза у другом полугодишту 2020. (Графикон 19). Чак ни најавна наредног повећања малопродајних цијена одређених брендова цигарета од 01.01.2021. није могла подстакнути гомилање залиха код потрошача, што је била пракса претходних година, те је, у коначници, наплата акциза на дуванске прерађевине у 2020. години била мања за 18,2% у односу на 2019. годину. Губитак прихода је био енорман, чак 157,4 мил КМ (Графикон 20).

Графикон 19. Мјесечна наплата акциза на дуванске прерађевине

Графикон 20. Приходи од акциза на дуван, годишњи ефекти

Ублажавање *anti-COVID* мјера је допринијело опоравку потрошње нерезидената, што се одразило и на наплату прихода од акциза на дуванске прерађевине у 2021. Иако је остварен суфицит прихода од акциза од 102 мил КМ у односу на 2020. (Графикон 20) ипак није достигнута рекордна наплата од акциза из 2019. Већи опоравак потрошње нерезидената (дијаспора, туристи, грађани БиХ на привременом раду у иностранству) није могао бити постигнут, па тако ни достигнути приходи из 2019. (Графикон 18). Разлог је био задржавање рестриктивних мјера при повратку држављана ЕУ (карантин и др.), али и остали фактори који негативно утичу на потрошњу дуванских прерађевина из БиХ, попут ограничења количине цигарета која се може унијети у ЕУ и ограничења у пограничном промету са Хрватском. Коначно, очигледно је да је одређени дио потрошње цигарета трајно изгубљен због одласка великог броја држављана БиХ посљедњих година.

Наплата прихода од акциза на дуванске прерађевине премашила је рекордну наплату из 2019. тек 2022. године, када је остварена стопа раста од 15,4% у односу на 2021., односно 8% у односу на 2019. (Графикон 18). Политика економије обима, коју су водиле двије водеће

мултинационалне дуванске корпорације у БиХ, уз умјерени раст цијена, је, и поред раста трошкова инпута у вријеме економске кризе изазване ратом у Украјини, донијела додатне приходе, како дуванској индустрији, тако и прихода од акциза и припадајућег ПДВ-а. Важан фактор који је при крају 2022. детерминисао укупну стопу раста прихода од акциза у тој години је био моменат промјене режима наплате акциза. Измјене Закона о акцизама, које су ступиле на снагу 06.08.2022., са одложеном примјеном због потребе за измјенама проведбених прописа, подразумијевале су промјену начина плаћања акциза. Умјесто у моменту преузимања акцизних маркица акцизе се требају плаћати при увозу, у складу са роковима плаћања царинског дуга. Наведена промјена у први мах производи вакуум у наплати акциза од најмање мјесец дана, зависно од тога колики је временски размак између преузимања маркица и увоза цигарета. С обзиром на сложеност процедуре усвајања проведбених прописа¹⁷ приликом ревидирања пројекција прихода од индиректних пореза у октобру 2022. Одјељење је претпоставило да ће се нови режим наплате акциза примјењивати од 2023. године, што се, у коначници, и потврдило. У очекивању примјене новог режима дуванске компаније су крајем 2022. промијениле уобичајену динамику преузимања акцизних маркица, смањењем броја транши и продужавањем временског размака између њих. Може се претпоставити да су компаније интерно прерасподијелиле расположиве залихе цигарета у малопродаји, пребацујући их из мјеста са мањом потражњом на мјеста са већом потражњом, омогућивши континуитет продаје. Све је то резултовало мањом наплатом акциза у децембру 2022., тако да се дио очекиваних губитака прихода од акциза, који су планирани у јануару 2023., прелио у 2022., умањујући укупан раст акциза на дуванске прерађевине у 2022.

Структура прихода од акциза

Структура прихода од акциза може се посматрати по основу три критерија. Први критеријум јесте начин на који се исказује основица (*ad valorem vs* специфична), други према врсти дуванских прерађевина (цигарете *vs* дуван за пушење), а трећи је према поријеклу дуванских прерађевина, односно мјесту производње (увоз *vs* домаће).

Структура прихода од акциза према основици

Опорезивање дуванских прерађевина акцизом је специфично у односу на остале акцизне производе, јер се опорезују сложеном стопом акцизе, коју чине *ad valorem*¹⁸ и специфична¹⁹ акциза. Могуће је анализирати структуру прихода од акциза раздвајајући *ad valorem* компоненту, која се рачуна примјеном прописане стопе од 42% на малопродајну цијену у коју су укључени сви порези, и специфичну компоненту, која је утврђена 2009. Законом, а последице одлукама Управног одбора УИО, у новчаном износу за паклицу цигарета (20 ком) или за 1.000 цигарета, што је стандард ЕУ.

Специфична акциза на цигарете је уведена од 01.07.2009. у систем опорезивања акцизом, док је на дуван за пушење уведена измјенама Закона 01.08.2014. Иницијално увођење специфичне акцизе, а, потом, њено континуирано повећање од 2010. од 0,15 КМ/паклици годишње довело је до раста прихода од акциза (Графикон 21), али и малопродајних цијена, што је произвело пад потрошње цигарета. Пад потрошње цигарета је након неколико година раста прихода неутрализовао раст специфичне акцизе, тако да раст пореског оптерећења не

¹⁷ За провођење измјена Закона о акцизама („Службени гласник БиХ“ бр. 50/2022) било је потребно измијенити неколико правилника у сложеној процедури која подразумијева јавне консултације, усвајање од стране УО УИО и објаву у Службеном гласнику БиХ.

¹⁸ *Ad valorem* порези су порези код којих се основица исказује у новчаним јединицама. Називају се још и порезима по вриједности. Будући да се пореска обавеза утврђује као проценат од основице исказане у новчаним јединицама *ad valorem* порези се називају и пропорционалним порезима, мада се могу примјењивати и скале стопа на одређени износ основице (прогресивно опорезивање).

¹⁹ Специфични порези су порези код којих се пореска основица исказује у мјерним јединицама (у килограмима, комадима, литрима, степену алкохола и сл.). Пореска стопа је у ствари апсолутни износ по јединици мјере.

само да више није доносио додатне приходе, него су 2013. приходи од акциза пали, како укупни, тако и приходи од специфичне акцизе (Графикон 22). Након измјена Закона ефекти на повећању стопе акцизе су компензовали ефекте пада потрошње на наплату специфичне акцизе све до појаве пандемије у 2020. Међутим, будући да у тој години није било повећања специфичне стопе акцизе наплата специфичне компоненте је искључиво зависила од кретања потрошње цигарета, тако да је велики пад потрошње донио пад прихода од специфичне акцизе од чак 20% (Графикон 22). У посљедње двије године, опоравком потрошње приходи од специфичне акцизе су порасли и премашили износ наплаћен у, до тада, рекордној 2019. години за 12,2%, као посљедица економије обима уз умјерени раст цијена. С обзиром да не постоје екстерни потицаји из ЕУ за повећање специфичне акцизе, у будућности би раст потрошње, због очекиваног раста економије и дохотка, требао довести до раста специфичне компоненте прихода од акциза.

Графикон 21. Структура прихода од акциза с обзиром на утврђивање основе

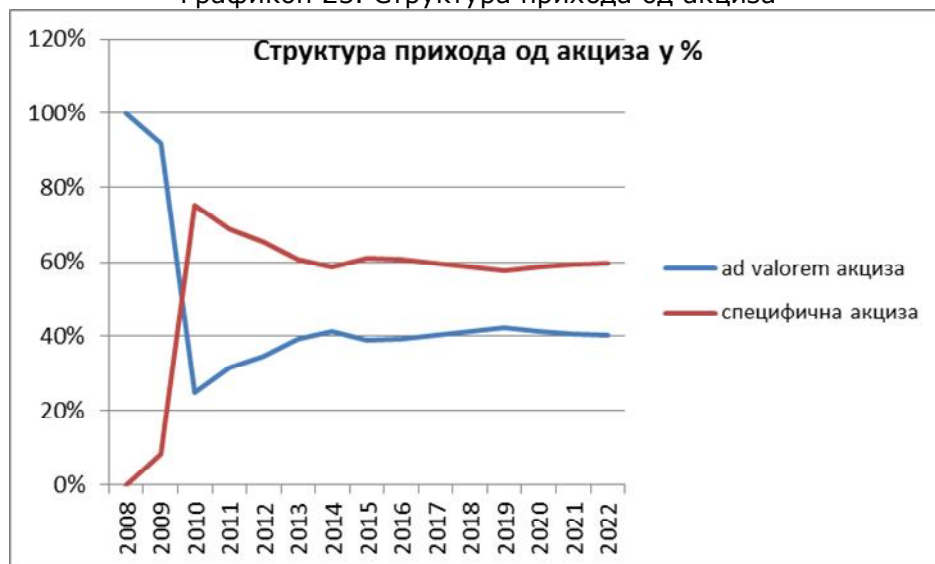
Графикон 22. Компоненте прихода од акциза, трендови

С друге стране, кретање наплате *ad valorem* акцизе је детерминисано растом вриједности тржишта цигарета, односно трендовима код малопродајних цијена цигарета и потрошње. У

првим годинама хармонизације акциза раст *ad valorem* компоненте прихода од акциза је пратио раст специфичне компоненте, те се може закључити да пад потрошње није угрозио наплату *ad valorem* акцизе и поред раста малопродајних цијена (Графикон 21). Међутим, због ескалације црног тржишта 2013. пад потрошње цигарета је умањио ефекте раста малопродајних цијена, што је довело до успоравања стопе раста *ad valorem* акцизе све до нултог раста у 2016. (Графикон 22). Након измјена Закона и обуздавањем црног тржишта опоравила се потрошња цигарета, што је уз раст цијена донијело и раст *ad valorem* компоненте прихода од акциза до 2019. Међутим, појава пандемије је у великој мјери погодила потражњу за цигаретама, што је, уз раст малопродајних цијена, довело до великог пада наплате *ad valorem* акцизе. Ипак, опоравак продаје цигарета у посљедње двије године, чак и уз скроман раст малопродајних цијена, био је довољан да ниво *ad valorem* прихода од акциза премаше рекордну наплату у 2019. за 3,2%. У будућности би, уз непромијењену стопу *ad valorem* акцизе, умјерени раст малопродајних цијена и раст потрошње цигарета, због очекиваног раста економије и дохотка, требали довести до раста *ad valorem* компоненте прихода од акциза.

Графикон 23. Структура прихода од акциза

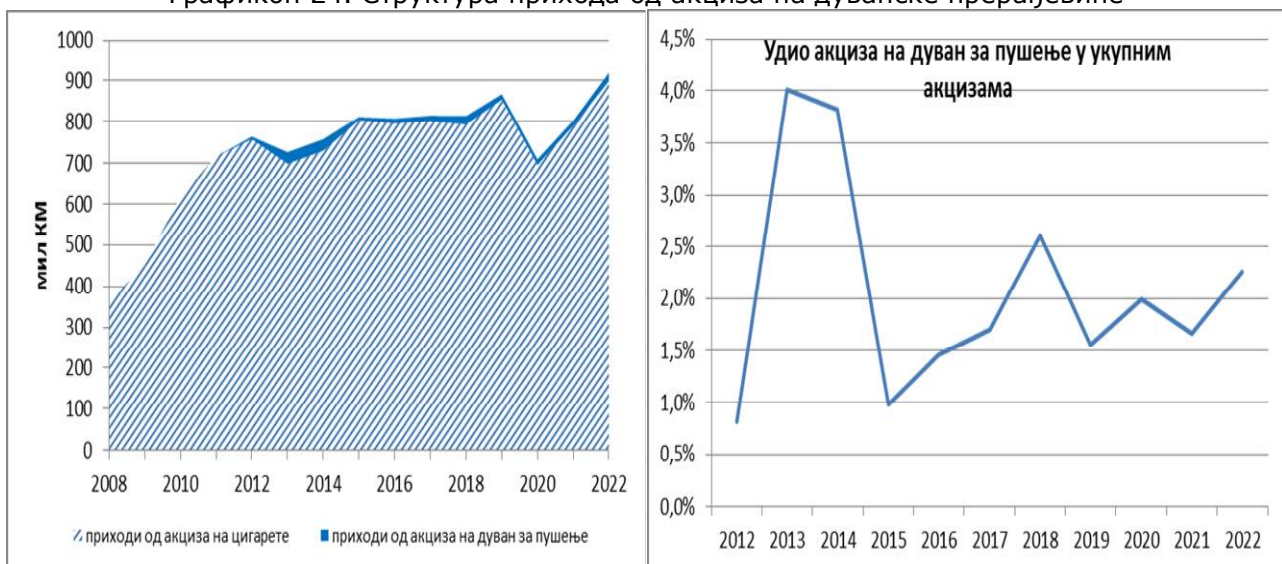
Структура прихода од акциза (Графикон 23) показује доминацију специфичне компоненте на нивоу око 60% укупних прихода од акциза на дуванске прерађевине. Прије ступања на снагу новог Закона дуванске прерађевине (цигарете, дуван за пушење, цигаре и цигарилоси) су се опорезовали само *ad valorem* акцизом (вид. Графикон 21, 2008). Из тог разлога у почетку је удио *ad valorem* акцизе у структури прихода од акциза на дуванске прерађевине био 100%. Континуираним растом специфичне акцизе, која је идентична како за јефтине тако и за најскупље цигарете, раст малопродајних цијена јефтенијих брендова је био много виши од раста скупљих цигарета. Као посљедица специфичне акцизе дошло је до елиминације јефтенијих брендова цигарета и сажимања цјеновног распона асортимана цигарета између најјефтенијих и најскупљих цигарета, поготово након гашења домаће производње, чији су брендови, углавном, били јефтенији од увозних. Елиминација јефтенијих брендова цигарета је позитиван резултат акцизне политике и из угла здравствене политике, будући да се за јефтине цигарете користи дуван лошијег квалитета. Међутим, негативна страна специфичне компоненте прихода од акциза јесте губитак реалне вриједности прихода у вријеме инфлације, као што је био случај у 2022., за разлику од компоненте *ad valorem* акцизе која прати номиналне трендове у економији.

Структура прихода од акциза према врсти дуванских прерађевина

За анализу ефеката мјера нове акцизне политике значајна је и анализа структуре прихода од акциза према врсти дуванских прерађевина (Графикон 24, лијево). Ради се о акцизама које се беру на цигарете и на дуван за пушење као супститут. Максимални удио прихода од акциза на дуван за пушење је остварен у 2013., када је дошло до снажне миграције потрошача цигарета на сегмент дувана за пушење. Мјере нове акцизне политике су довеле до смањења прихода од акциза на дуван за пушење на свега 1% укупно наплаћених прихода. Раст акцизног оптерећења цигарета у наредне двије године подстакнуо је кориштење дувана за пушење и поред чињенице да је из године у годину, према новој политици, расло и акцизно оптерећење те групације дуванских прерађевина, а тиме и удио у укупно наплаћеним акцизама, али са успореним трендом раста. Опоравком тржишта дувана након пандемије поново је ојачао сегмент дувана за пушење, али, у основи, ради се о ниском удјелу који не може детерминисати укупне трендове у наплати акциза на дуванске прерађевине (Графикон 24, десно).

Графикон 24. Структура прихода од акциза на дуванске прерађевине

Структура прихода од акциза према поријеклу дуванских прерађевина

Трећи приступ анализи структуре прихода од акциза на дуванске прерађевине подразумијева разлучивање акцизе наплаћене на увезене дуванске прерађевине од прихода од акциза наплаћених на домаће дуванске прерађевине. Анализа структуре наплаћених прихода од акциза указује на растући тренд код наплаћених акциза на увезене прерађевине, те пад наплаћених прихода на домаће дуванске прерађевине, све до потпуног нестанка домаће производње цигарета и дувана за пушење (Графикон 25). Увозници су своју тржишну експанзију у БиХ вршили на рачун домаће дуванске индустрије. Међутим, прекомпозиција унутар тржишта има своје границе, које одговарају потпуном гашењу домаће производње.

Графикон 25. Структура прихода од акциза по поријеклу прерађевина

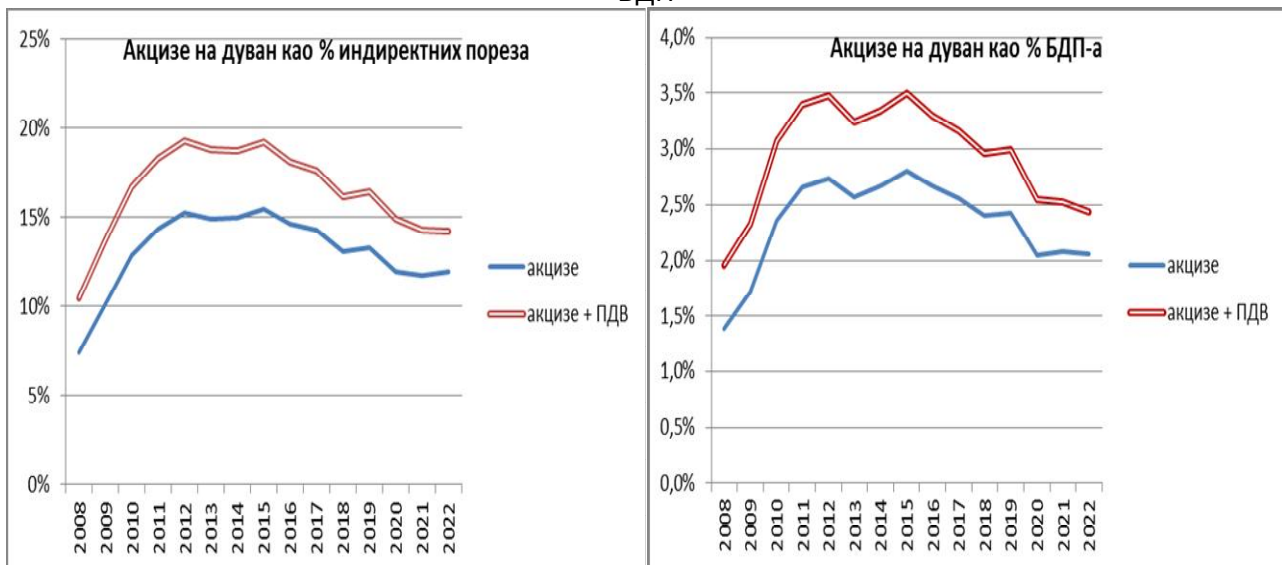

Значајност прихода од акциза

Приходи од акциза на дуванске прерађевине у свим економијама представљају издашан извор прихода буџета. У БиХ приходи од акциза на дуван су до примјене новог Закона имали удио у укупним индиректним порезима 7%-8%. Почетак хармонизације са стандардима ЕУ довео је раста наплате прихода од акциза, а тиме и до повећања значајности прихода од акциза на дуван.

Раст прихода од акциза на дуванске прерађевине у првим годинама хармонизације са стандардима ЕУ је повећао удио у индиректним порезима на максималних 15,4% 2015. г. У 2019. години, у којој је наплаћен највећи износ прихода до тада, удио је био 13,3%. Може се закључити да су приходи од индиректних пореза посљедњих година брже расли од наплате акциза на дуванске прерађевине, а главни разлог је повећање стопе намјенске путарине од 01.02.2018. године. У 2021. удио прихода од акциза на дуванске прерађевине је пао на свега 11,7% (Графикон 26, лијево). Удио акциза на дуван не зависи само од наплате акциза, већ и од темпа раста осталих прихода, на првом мјесту ПДВ-а, који повећавају основицу за поређење. Уколико се укључе и припадајући приходи од ПДВ-а, који се убиру на дуванске прерађевине, удио прихода који се убиру од потрошача цигарета и дувана у БиХ у периоду 2011-2016 износио је око 19% прихода од индиректних пореза, али је у посљедње три године пао испод 15% (Графикон 26, лијево, "акцизе+ПДВ").

Графикон 26. Приходи од пореза на дуванске прерађевине као % индиректних пореза и % БДП

Извор: Подаци о БДП – Агенција за статистику БиХ

Мјерено % БДП, акцизно оптерећење дуванских прерађевина је порасло са 1,4% БДП, колико је износило 2008., на максималних 2,8% БДП у периоду 2012-2015. У 2019. акцизно оптерећење је износило 2,4% БДП, а у посљедње три године око 2% БДП (Графикон 26, десно). Укупан удио пореза на дуванске прерађевине (акцизе + ПДВ) у пореској структури мјерен % БДП кретао се од максималних 3,5% БДП 2012., а од тада је у сталном паду и у 2022. године износио је 2,4% БДП (Графикон 26, десно, "акцизе+ПДВ").

ФАКТОРИ НАПЛАТЕ АКЦИЗА НА ДУВАНСКЕ ПРЕРАЂЕВИНЕ

У претходној анализи за 2009-2020. године побројани су фактори који су детерминисали наплату акциза на дуванске прерађевине у вријеме хармонизације акциза са минималним стандардима ЕУ. Неки од њих утицали су на наплату и у протекле двије године.

Посљедњих неколико година уочава се велика зависност наплате акциза на дуванске прерађевине од потрошње нерезидената. Ради се о особама које припадају дијаспори, који посјећује рођаке у БиХ најчешће лети и у вријеме вјерских и новогодишњих празника, туристима у свим категоријама туризма (вјерски, зимски/љетни туризам, рафтинзи и др.), туристи у транзиту према Јадранском мору, особе које живе у пограничном појасу према Хрватској, те малогранична потрошња особа које живе непосредно уз границу са БиХ. Треба имати у виду да је и значајан дио домаће потрошње дуванских прерађевина до сада био финансиран индиректно из дознака из иностранства.

Други фактор представљају емиграције становништва, која се наставља несмањеним интензитетом након окончања пандемије коронавируса. У претходној анализи, на бази података о издатим боравишним дозволама у ЕУ за особе из БиХ, процијењен је губитак од 18 мил КМ прихода годишње (акциза + припадајући ПДВ), под претпоставком да барем 10% особа које су напустиле БиХ су биле пушачи. С обзиром да се ради о први пут издатим дозволама за рад и боравак, губици су много већи и из године у годину се повећавају, јер кумулатив особа које продужавају боравак константно расте.

Пандемија COVID-19 је оставила трајне посљедица по здравље великог броја особа, међу којима је значајан број су били пушачи. Не постоје процјене раста обољелих од респираторних болести које су посљедица коронавируса. У сваком случају, одустајање од пушење доноси губитак прихода од акциза и припадајућег ПДВ-а.

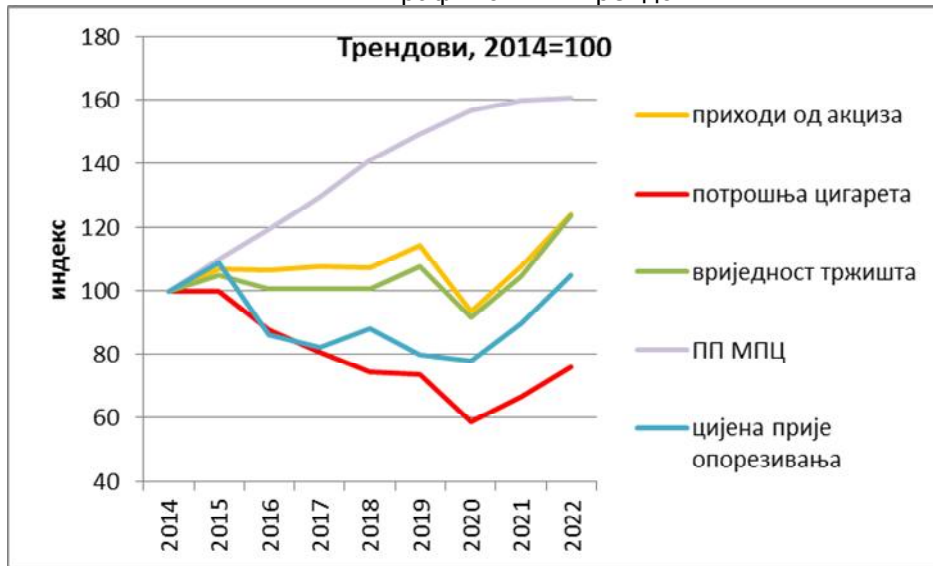
У претходној анализи апострофиран је значај екстерних ограничења потрошње цигарета, као фактора који ће негативно утицати на наплату прихода од акциза и припадајућег ПДВ-а у будућности. Ограничења које је наметнула ЕУ од 2021. (унос само двије паклице цигарета по особи без плаћања ПДВ-а и акциза) значајно смањују унос цигарета купљених у БиХ од стране дијаспоре и, туриста који се враћају у земљу пребивалишта, туриста у транзиту, грађана БиХ на раду у ЕУ и осталих нерезидената који излазе из БиХ. Уласком Хрватске у Шенген граничне контроле су поштрене и на јужној граници БиХ према Хрватској, што даље погоршава потрошњу цигарета нерезидената у БиХ, а тиме и угрожава наплату акциза.

ЗАКЉУЧЦИ

Анализа политике, трендова на тржишту и прихода од опорезивања дуванских прерађевина у периоду 2021-2022. показала је сљедеће:

- Након великог пада потрошње цигарета у пандемијској 2020. години, и, посљедично, великог пада наплате прихода од акциза, тржиште дуванских прерађевина се 2021. и 2022. године опоравило у свим сегментима;
- Раст малопродајних цијена цигарета у претходне двије године је био јако скроман у поређењу са растом цијена осталих добара и услуга. Поготово је то случај у 2022. години, у којој је, и поред високог раста цијена енергената и осталих инпута због рата у Украјини, раст просјечне пондерисане малопродајне цијене износио свега 0,7%. То је погодно остварењу ефеката економије обима – расту продаје и повећању добити;
- Структура продаје цигарета у БиХ у великој мјери зависи од екстерне потражње нерезидената, што се у вријеме пандемије показало слабом тачком наплате акциза, али и укупних индиректних пореза;
- Емиграција из БиХ радноспособног становништва и чланова породица негативно утиче како на наплату акциза на цигарете, тако и на укупну наплату индиректних пореза, јер се трајно губе приходи од акциза и ПДВ-а;
- Екстерна ограничења потрошње које намећу земље у окружењу и чланице ЕУ у погледу количине цигарета које се може унијети у ЕУ има негативан утицај на продају цигарета у БиХ и наплату прихода од акциза и ПДВ-а.

Графикон 27. Трендови

Графикон 27 показује ефекте умјерене цјеновне политике дуванских компанија у вријеме мировања специфичне акцизе у посљедње двије године. Умјерени раст малопродајних цијена у вријеме *post-COVID* опоравка економије, произвео је ефекте економије обима: раст потрошње цигарета и још већи раст вриједности тржишта цигарета. Цијена прије опорезивања, која покрива трошкове дуванских компанија и осигурава добит/маржу, такође је порасла за више од 20 индексних поена и приближава се нивоу из 2015. Коначно, остварен је и рекордни раст прихода од акциза. Све то указује на закључак да, у основи, наплата најмање 1,12 млрд акциза и припадајућег ПДВ-а, колико је наплаћено у 2022., зависи од пословних политика двије мултинационалне дуванске корпорације. Показало се да стабилна политика опорезивања ипак није од пресудног значаја за стабилност наплате прихода од акциза на дуванске прерађевине, а тиме и индиректних пореза, управо због непредвидивих политика компанија. **Анализа је показала да су снажне осцилације наплате у вријеме мировања акцизне политике у БиХ, без обзира на дјеловање екстерних фактора (пандемија, рат у Украјини), великим дијелом продукт пословних политика дуванских корпорација и њиховог прилагођавања насталим изазовима из окружења.**

Потрошња деривата нафте у периоду I-VI 2023. године

Припремила: Александра Регоје (стручни савјетник – макроекономиста)

Увод

У првом полугодишту 2023. године прикупљен је скоро идентичан износ прихода од акциза на деривате нафте и путарине заједно као у првом полугодишту претходне године, при чему је наплата акциза у истом периоду пала за 2,3% а наплата путарине порасла за 1,8%. Занимљиво је да је у првом кварталу забиљежен пад ових прихода (акциза на деривате нафте + путарина) од 6,8%, а у другом кварталу раст по приближно истој стопи (+6,6%), у односу на одговарајуће кварталне претходне године.

Иако је потрошња деривата нафте цјеновно нееластична²⁰, снажне турбуленције цијена у протеклом периоду су заједно са кретањима релевантних макроекономских индикатора одредиле потрошњу деривата нафте на тржишту БиХ, а тиме и прикупљене приходе по основу акциза, путарине и припадајућег ПДВ-а, који имају значајан удио у укупним приходима од индиректних пореза. Фактори који одређују цијене деривата на тржишту БиХ су првенствено цијене сирове нафте, трговачке марже те висине пореских стопа. Пореске стопе на деривате нафте се нису мијењале од фебруара 2018. године, а трговачке марже су ограничене одлукама ентитетских влада из априла 2021. године. Оно што је одредило турбуленције у цијенама деривата нафте у БиХ су свакако турбуленције на тржишту сирове нафте.

У наставку ћемо видјети да су у периоду од јануара до краја јуна 2023. седмичне цијене дизел горива на тржишту БиХ опале за око 0,4 КМ/л. Иако се ради о високом цјеновном распону који је засигурно имао ефекте на потрошњу деривата нафте, треба нагласити да је он ипак значајно мањи у односу на колебања у истом периоду претходне године када је разлика између максималне и минималне седмичне цијене дизел горива износила високих 1,3 КМ/л. У прилогу је образложено који су фактори, осим тренда пада цијена у првом полугодишту 2023. године, довели до супротних предзнака стопа раста наплате прихода од акциза и путарине у првом и другом кварталу текуће године.

У првом дијелу прилога је приказана динамика цијена дизел горива БиХ, као и фактора који су је одредили (цијене сирове нафте и цијене на увозу у БиХ). У другом дијелу је приказана потрошња деривата нафте по врстама посматрана по полугодиштима, а у трећем дијелу по кварталима. У четвртном дијелу анализирани су наплаћени приходи од акциза на деривате нафте и путарине на ЈР Управе за индиректно опорезивање БиХ (УИО) у првом полугодишту 2023. године.

I Цијене деривата нафте на тржишту БиХ

Цијене сирове нафте

На основу података Америчке управе за енергетске информације²¹ на Графикону 1 (лијево) су приказане мјесечне цијене сирове нафте типа Брент²² у периоду од I-2019 до VI-2023. Цијене сирове нафте су биле релативно стабилне у 2019. години, а кретале су се у рангу од 59,0 до 71,3 долара по барелу. У периоду након 2019. године су значајно варирале. У 2020.

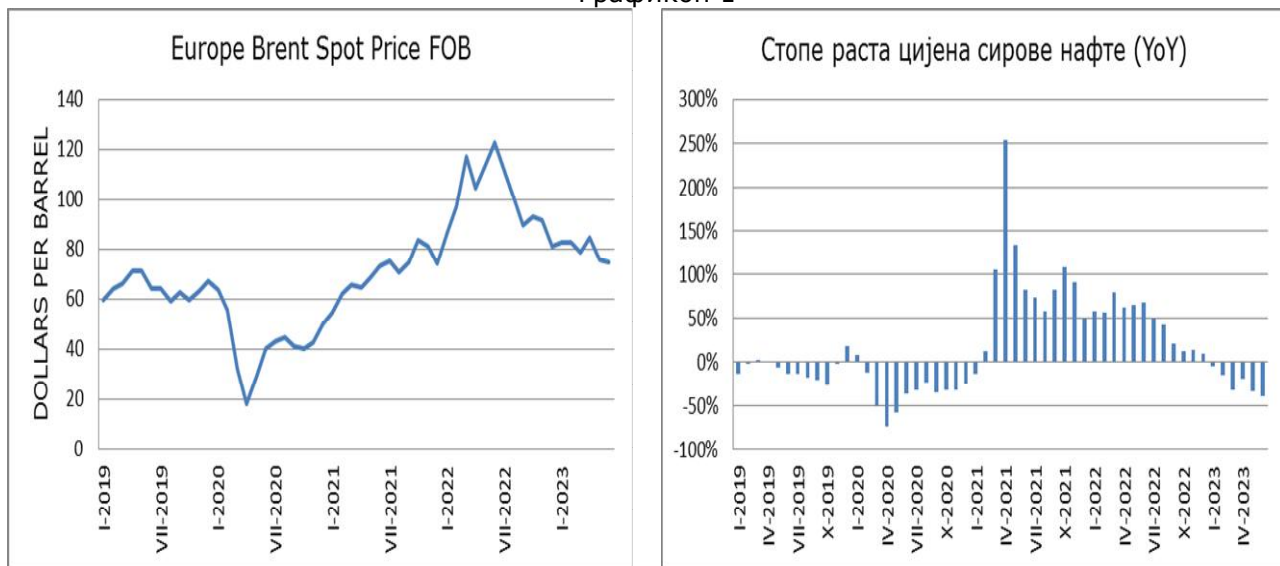
²⁰ У анализи представљеној у ОМА Билтену бр. 205-206 је на основу модела вишеструке регресије и формуле за израчун еластичности потражње закључено је да је просјечна еластичност потражње за дериватима нафте (дизел и бензин) у БиХ у периоду 2005-2021 износила око -0,2469%. То значи да би раст цијена од 10% довео до пада потрошње дизел горива и бензина за око 2,469%, при осталим неизмијењеним факторима (исти ниво БДП-а).

²¹ U.S. Energy Information Administration

²² Europe Brent Spot Price FOB

години су због ефеката пандемије вируса корона имале огромне флукуације. У јануару 2020. године су износиле 63,7 долара по барелу, што је највиша цијена у току године, док су у мјесецу априлу исте године пале на свега 18,4 долара по барелу, што је најнижа вриједност након 1999. године. До децембра 2020. године су поново порасле на 50,0 долара по барелу. Тренд раста је настављен до октобра 2021. године када су цијене сирове нафте достигле 83,5 долара по барелу, док су у новембру и децембру 2021. године благо пале. У 2022. години је дошло до значајног раста цијена сирове нафте, што је последица ратних дешавања у Украјини. У јуну мјесецу је забиљежена максимална цијена у посматраном периоду 2019-2022, у износу од 122,7 долара по барелу, што је уједно и највиша цијена у периоду након марта 2012. године. Од јула 2022. године поново је наступио тренд пада цијена сирове нафте. Опадајући тренд се, са мањим изузецима, наставио све до краја 2022. године и кроз цијело прво полугодиште 2023. године. У јуну 2023. је цијена сирове нафте износила 74,8 долара по барелу, што отприлике одговара забиљеженом нивоу прије ескалације цијена, на крају 2021. године.

Графикон 1

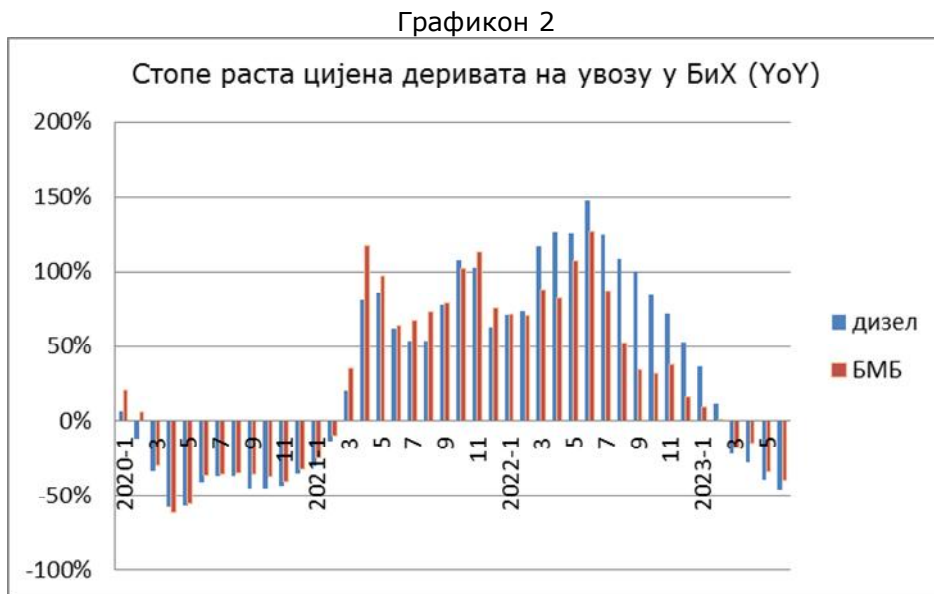

Извор: Приказ аутора на основу података U.S. Energy Information Administration, www.eia.gov

На основу мјесечних стопа раста приказаних у Графикону 1 (десно) такође се могу уочити снажне турбуленције у цијенама сирове нафте у посматраном периоду. Пошто се ради о поређењима нивоа цијена у одређеном мјесецу у односу на исти мјесец претходне године, стопе раста зависе не само од кретања цијена у датој години, него и од њихове динамике у претходној години, која служи као основица за поређење. Највиша стопа раста цијена сирове нафте у посматраном периоду забиљежена је у априлу 2020, као последица пада цијена због појаве вируса корона. Као резултат тако ниске основице за поређење, али и наступања тренда раста цијена од тог мјесеца, у априлу наредне, 2021. године, забиљежена је стопа раста цијене сирове нафте од огромних 252,6%. Високе цијене сирове нафте и ниска основица у претходној години узрок су високих стопа раста у остатку 2021. године. У периоду од маја до децембра 2021. године, мјесечне стопе раста су се кретале у рангу између високих 48,4% (децембар) и 133,3% (мај). У 2022. години су у свим мјесецима забиљежене позитивне стопе раста цијена сирове нафте, у рангу између 9,1% (децембар) и 67,7% (јуни), што је резултат високих цијена узрокованих ратним дешавањима у Украјини. У 2023. години наступа пад цијена сирове нафте и негативне мјесечне стопе раста. Као последица високе основице из претходне године и тренда пада цијена у 2023. години, до краја мјесеца јуна стопе су се кретале у рангу између - 39,0% (јуни) и -4,6% (јануар).

Цијене деривата нафте на увозу и на тржишту БиХ

Са мањим временским помаком, забиљежена је слична динамика мјесечних стопа раста (YoY) цијена деривата нафте на увозу у БиХ израчунатих на основу података УИО (Графикон 2, лијево), као и седмичних цијена дизел горива на тржишту БиХ (Графикон 2, десно). Цијене дизел горива и бензина на увозу имале су високе мјесечне стопе раста у односу на претходну годину током цијеле 2022. године, са кулминацијом у другом и трећем кварталу. Ниже стопе раста забиљежене су у јануару и фебруару 2023. године, да би од мјесеца марта наступио тренд њиховог пада (Графикон 2).

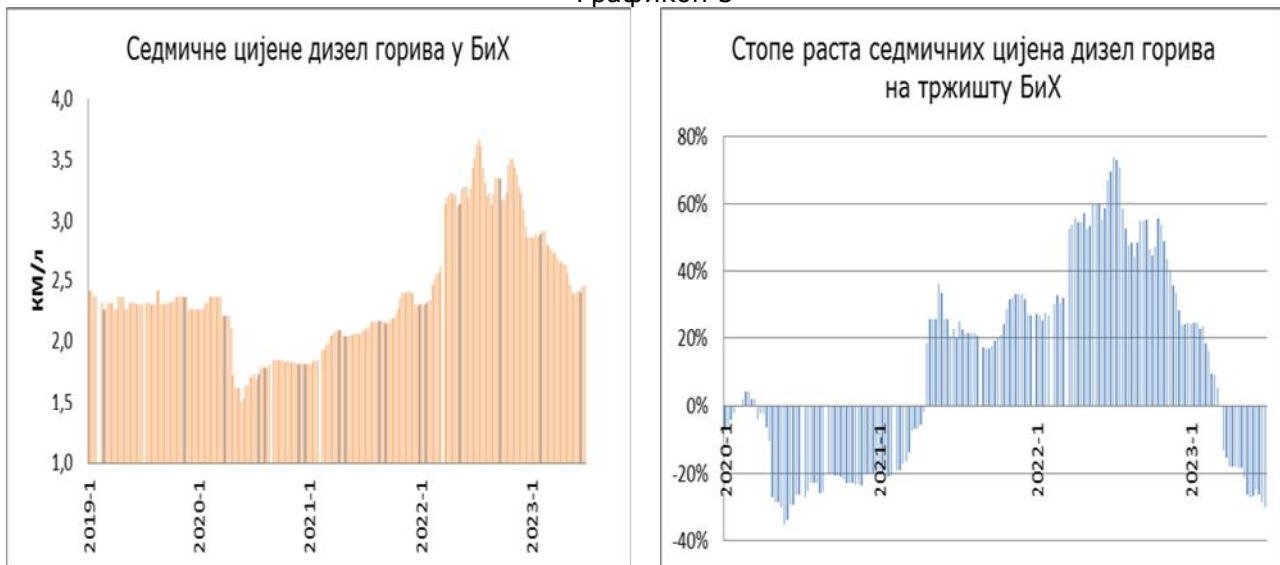
Извор: Приказ аутора на основу података УИО

Графикон 3. приказује, на основу свега горе формиране, седмичне цијене дизел горива²³ у БиХ у периоду од 2019. до половине 2023. године, које прате динамику цијена сирове нафте и цијена деривата на увозу. Након периода изразито стабилних цијена у 2019. години, цијене деривата нафте на тржишту БиХ снажно су пале у прољеће 2020. године, као посљедица пандемије вируса корона. У 21. седмици 2020. године цијена дизел горива износила је свега 1,5 КМ/л. Од 22. седмице 2020. године (крај маја) цијене деривата биљеже стабилан тренд раста, који је задржан кроз читаву 2021. годину. На крају 2021. године просјечна седмична цијена дизел горива износила је 2,3 КМ/л. Дешавања у Украјини утицала су на интензивирање тренда раста цијена у 2022. години. Просјечне цијене дизел горива достигле су свој максимум од високих 3,7 КМ/л у 28. седмици 2022. године (средина јула). Након тога уследио је тренд пада цијена дизел горива, а у посљедњој седмици првог полугодишта 2023. године (26. седмица) износиле су 2,5 КМ/л.

Ако упоредимо седмичне цијене дизел горива са цијенама из исте седмице претходне године може се закључити да су оне расле су током цијеле 2022. године, са кулминацијом на средини године. На почетку 2023. године су, са опадајућим трендом, задржане позитивне стопе раста седмичних цијена дизел горива, да би од 12. седмице 2023. године (крај марта) наступио тренд пада седмичних цијена, и то по све већим стопама, од -12,9% у 12. седмици до -30,1% у 26. седмици (крај јуна).

²³ Приказани су само подаци за дизел гориво јер је након 19. седмице 2022. године прекинуто извјештавање о цијенама за горива 95 БМБ и 98 БМБ на веб страници Спољнотрговинске коморе БиХ са подацима *International Road Transport Union*-а. Доступни су једино подаци о најчешћим цијенама горива за поједине компаније у БиХ.

Графикон 3

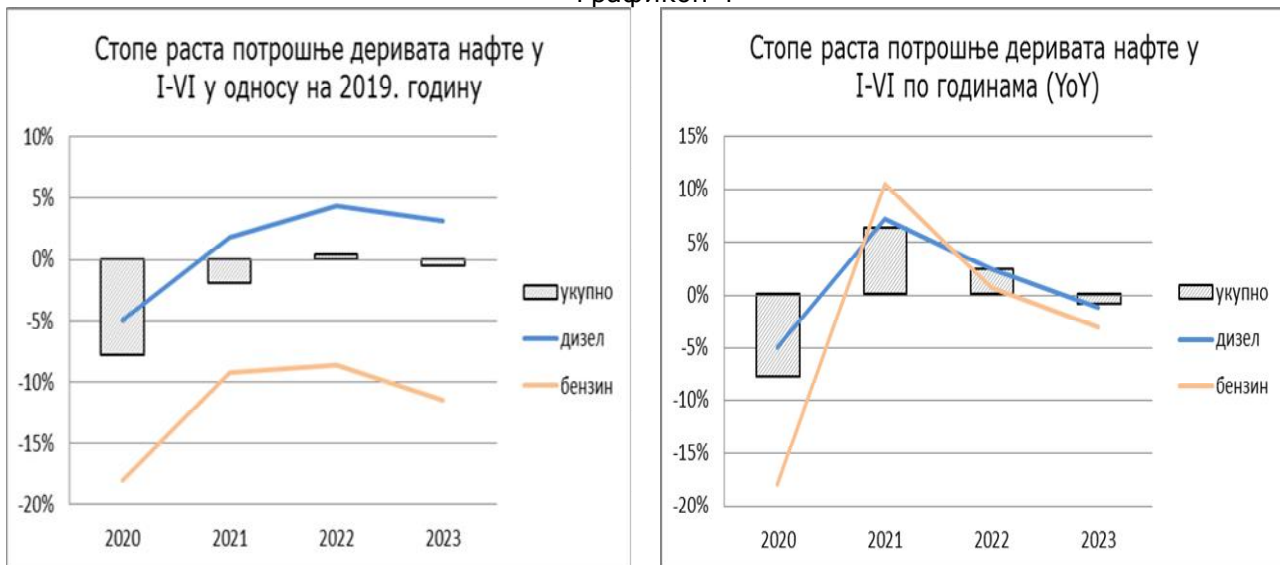
Извор: Приказ аутора на основу International Road Transport Union-а преузетих са веб странице Спољнотрговинске коморе БиХ

II Потрошња деривата нафте у првом полугодју у периоду 2020-2023

У овом дијелу извршено је поређење потрошње деривата нафте²⁴ у првом полугодју у периоду од 2019. до 2023. године. Из лијеве стране Графикона 4 може се видјети потрошња деривата нафте у односу на базну, 2019. годину. Видимо да је након пада у 2020. и 2021. години, потрошња укупних деривата нафте достигла потрошњу из I-VI 2019. године тек у I-VI 2022. године (раст+0,4%), уз остваривање благо нижег нивоа потрошње у првом полугодју 2023. године (пад -0,5% у односу на исти период 2019). При томе је потрошња дизел горива у првом полугодју 2023. године у односу на исти период 2019. године порасла за 3,2%, а потрошња бензина опала за 11,5%.

²⁴ Треба напоменути да појам „потрошња деривата“ у овом прилогу подразумијева количине израчунате од стране аутора, те да укључују количину увезених деривата нафте и количину домаћих деривата нафте стављених у промет. Количине домаћих деривата из акцизних пријава узете су са временским помаком *m-1*, како би основица била исправно приказана у складу са одредбама Закона о акцизама у БиХ које се односе на настанак обавезе обрачунавања и плаћања акцизе. Посљедња година у којој су домаћи деривати стављени у промет је 2019, због обуставе производње Рафинерије нафте Брод након хаварије која се догодила у октобру 2018. године.

Графикон 4

Извор: Приказ аутора на основу података УИО

Ако посматрамо стопе раста у првом полугодшту у односу на исти период претходне године (Графикон 4, десно) може се закључити да су у 2020. години остварене негативне стопе, како укупне потрошње, тако и по категоријама (дизел и бензин). У наредне двије године забиљежена су супротна, позитивна кретања, а у 2023. поново негативна. У првом полугодшту 2023. године је потрошња укупних деривата нафте опала за 0,9% у односу на исти период претходне године, при чему је потрошња дизел горива опала за 1,2%, а потрошња бензина такође опала за 3,1%.

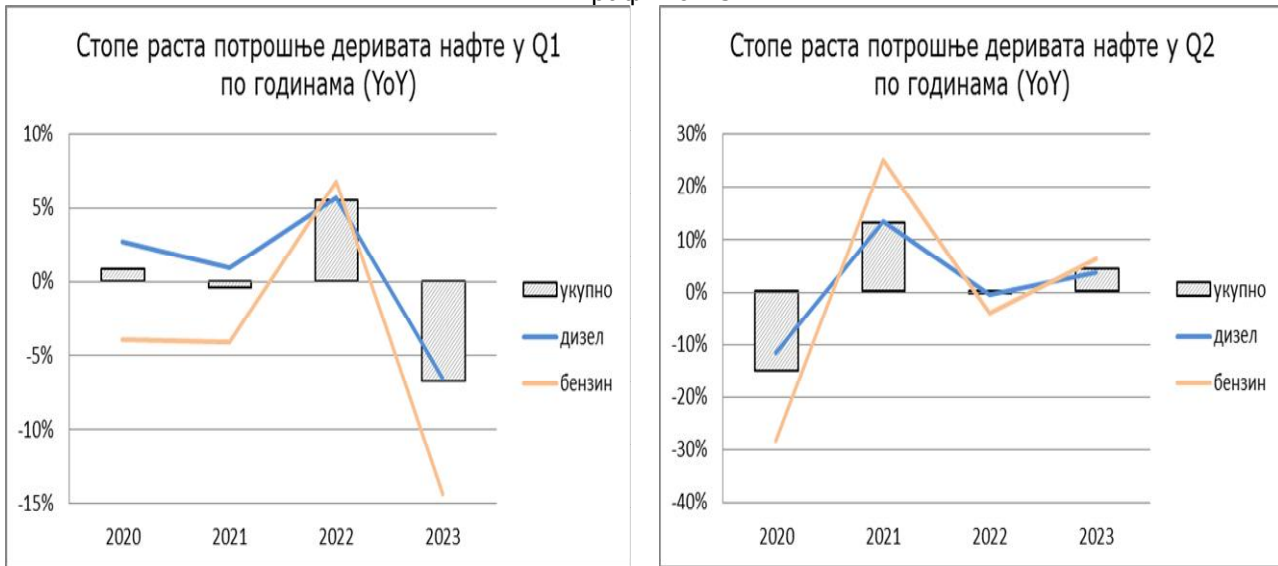
III Потрошња деривата нафте у првом и другом кварталу у периоду 2020-2023

Да би правилно сагледали потрошњу деривата по полугодштима, потребно је исту анализирати раздвојену на први и други квартал, с обзиром да су се значајни ефекти двије појаве, вируса корона и рата у Украјини, испољили отприлике у мјесецу марту 2020. и 2022. године, респективно, те изазвали опречна кретања у цијенама и потрошњи по кварталима.

Стога је у овом дијелу извршено је поређење потрошње деривата нафте у првом и другом кварталу у периоду од 2020 до 2023. године. Графикон 5. приказује поређење потрошње у Q1 (лијева страна) и Q2 (десна страна) одређене године са истим кварталом претходне године. Може се закључити да су у свакој од година посматраног периода 2020-2023. године остварене стопе раста са супротним предзнаком у Q1 у односу на Q2. У Q1 2020. и 2022. године остварен је раст потрошње укупних деривата, док је у другом кварталу истих година остварен пад потрошње, у односу на одговарајуће кварталне претходне године. У 2021. и 2023. години остварена су супротна кретања, пад укупне потрошње деривата нафте у Q1 и раст у Q2 (Табела 1).

Графикон 5

Извор: Приказ аутора на основу података УИО

Табела 1. Стопе раста потрошње укупних деривата нафте

	2020	2021	2022	2023
Q1	+	-	+	-
Q2	-	+	-	+

Извор: Приказ аутора на основу података УИО

Супротна кретања у Q1 и Q2 2020. године објашњавају се наступањем пандемије вируса корона, која се, упркос значајном паду цијена, због мјера *lockdown*-а, довела до пада укупне потрошње деривата од мјесеца априла. У другом кварталу 2020. је, због трајно изгубљене потрошње деривата нафте, остварен њен пад од високих 15% (Графикон 5, десно).

Потрошња у прва два квартала 2021. године била је приближном нивоу одговарајућој потрошњи у 2019. години, прије наступања вируса корона.²⁵ Негативна стопа раста потрошње деривата у Q1-2021 и позитивна у Q2-2021 односу на исте кварталне претходне године објашњавају се прије свега карактеристикама статистичке основице за поређење (ниска основица у другом дијелу 2020. године). О висини изгубљене потрошње у Q2 2020, због проведених мјера борбе против вируса корона, посебно говори чињеница да је стопа раста потрошње деривата нафте у другом кварталу 2021. године од 13,1% остварена упркос томе што је тренд позитивних мјесечних стопа раста цијена деривата на увозу у БиХ у односу на претходну годину започео од мјесеца марта 2021. године (Графикон 2), а стопе раста тих цијена биле су посебно високе у другом кварталу.

Супротна кретања потрошње деривата нафте у Q1 и Q2 2022. године објашњавају се наступањем рата у Украјини од краја фебруара 2022. године и посљедичном снажном расту цијена сирове нафте, цијена деривата нафте на увозу па стога и на тржишту БиХ, који је био посебно изражен у другом кварталу 2022. године. Након опоравка потрошње деривата нафте и забиљежене стопе раста у Q1 од 5,5%, у Q2 је забиљежен блажи пад потрошње од 0,4%.

У 2023. години започео је тренд пада мјесечних цијена (YoY) сирове нафте (Графикон 1) који је посебно био изражен у другом кварталу. Тренд пада мјесечних цијена (YoY) деривата на увозу у БиХ (дизел и БМБ) започео са мањим временским помаком, у марту 2023, а више је

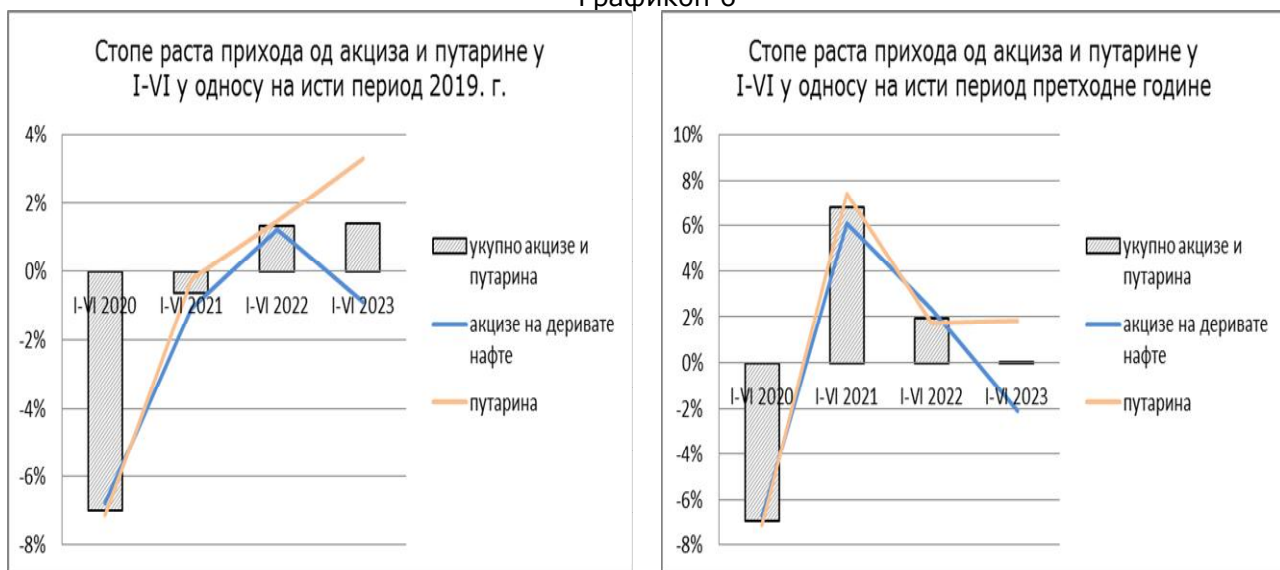
²⁵ Забиљежен је раст укупне потрошње деривата од 0,4% у Q1-2021 и пад 3,8% у Q2-2021 у односу на исте кварталне 2019. године

био изражен у другом кварталу (Графикон 2). Потрошња деривата нафте у Q1 2023. године је због релативно високих цијена и високе статистичке основице за поређење била нижа за 6,8% у односу на исти квартал претходне године, док се у другом кварталу уз ниже цијене деривата нафте опоравила и достигла раст од 4,5%.

IV Приходи прикупљени на ЈР УИО по основу деривата нафте

Укупни приходи од акциза и путарине у I-VI 2023. године премашили су прикупљени износ из одговарајућег периода 2019. године за 1,4%, при чему су приходи од акциза опали за 0,9% а од путарине порасли за 3,3% (Графикон 6, лијево). Са друге стране, укупни приходи од акциза и путарине у I-VI 2023. години били су на сса истом нивоу као у истом периоду претходне године (раст 0,1%), при чему су приходи од акциза опали за 2,1%, а приходи од путарине порасли за 1,8% (Графикон 6, десно).

Графикон 6

Извор: Приказ аутора на основу података УИО

За разлику од 2023. године, у претходним годинама су стопе раста прихода од путарине и акциза биле на приоближно једнаком нивоу и са једнаким предзнаком. Разлике у стопама раста прихода од акциза на деривате нафте и путарине потичу од:

1. ослобађања плаћања путарине за руднике, жељезнице и термоелектране;
2. различитом обухвату деривата у основицама за обрачун акциза и путарине (за разлику од основице за акцизе, основица за путарину не укључује петролеј и лож уље);
3. диференцираних стопа акциза на деривате деривата и промјена у структури основице за акцизе у посматраном периоду (прекомпозиција структуре основице у корист дизел горива које је опорезовано по нижој стопи акцизе у односу на бензин, вид. Графикон 4, лијево).

Основни разлог већих разлика у стопама раста прихода од акциза и путарине (и њиховог супротног предзнака) у периоду I-VI 2023 у односу на исти период претходне године (као и у односу на исти период 2019. године) је изостанак ослобађања плаћања путарине за руднике, жељезнице и термоелектране у 2023. години.²⁶ Уколико се за исти период (I-VI 2023/ I-VI 2022) упореди основица за путарину искључујући остварени износ ослобађања у

²⁶ Вид. Рјешење Савјета за државну помоћ БиХ, „Службени гласник БиХ“ 49/23

статистичкој основици за поређење (прво полугодиште 2022. године), онда би и њена стопа раста била негативна, као у случају акциза.

Закључци

1. Просјечне цијене дизел горива, деривата који има највиши пондер у укупној потрошњи деривата нафте, биле су изразито високе у 2022. години, а средином јула достигле су свој максимум од 3,7 КМ/л. Након тога услиједио је тренд пада цијена дизел горива, а у посљедњој седмици првог полугодишта 2023. године износиле су 2,5 КМ/л. У периоду од јануара до краја јуна 2023. седмичне цијене дизел горива на тржишту БиХ опале за око 0,4 КМ/л.
2. У првом полугодишту 2023. године је потрошња укупних деривата нафте опала за 0,9% у односу на исти период претходне године, при чему је потрошња дизел горива опала за 1,2%, а потрошња бензина такође опала за 3,1%. Потрошња укупних деривата нафте била је за 0,5% испод потрошње у истом периоду 2019. године. При томе је потрошња дизел горива у првом полугодишту 2023. године у односу на исти период 2019. године порасла за 3,2%, а потрошња бензина опала за 11,5%.
3. Потрошња деривата нафте у првом кварталу 2023. године је била нижа за 6,8% у односу на исти квартал претходне године, због релативно високих цијена и високе статистичке основице за поређење. У другом кварталу 2023. г. се потрошња опоравила уз ниже цијене деривата, и достигла раст од 4,5% у односу на други квартал претходне године.
4. У периоду I-VI прикупљен је исти износ прихода од акциза и путарине заједно као у првом полугодишту претходне године (раст 0,1%), при чему је наплата акциза у истом периоду пала за 2,3%, а наплата путарине порасла за 1,8%. У односу на исти период у 2019. години прикупљено је за 1,4% више прихода од акциза и путарине, при чему су приходи од акциза опали за 0,9%, а приходи од путарине порасли за 3,3%.

Анализа наплате прихода од акциза на алкохол, алкохолна пића и воћну природну ракију и текући трендови

(пише: Мирјана Поповић, стручни савјетник - макроекономиста)

Сажетак

Фокус анализе²⁷ су:

- *Годишња наплата укупних прихода од акциза на алкохол, алкохолна пића и воћну природну ракију (у даљем тексту: алкохолна пића), годишња наплата прихода од акциза на алкохолна пића раздвојена по компонентама – приходи од акциза на увозна алкохолна пића и приходи од акциза на домаћа алкохолна пића у БиХ²⁸ у 2022. години²⁹ у односу на претходну, 2021. годину³⁰.*
- *Квартална наплата укупних прихода од акциза на алкохолна пића и квартална наплата прихода од акциза на алкохолна пића раздвојена по компонентама - приходи од акциза на увозна алкохолна пића и приходи од акциза на домаћа алкохолна пића у БиХ за период први квартал (Q1) 2021. године – други квартал (Q2) 2023. године³¹.*
- *Мјесечна наплата укупних прихода од акциза на алкохолна пића и мјесечна наплата прихода од акциза на алкохолна пића раздвојена по компонентама - приходи од акциза на увозна алкохолна пића и приходи од акциза на домаћа алкохолна пића у БиХ за период јануар 2021. године - јуни 2023. године³².*

1. Годишње кретање прихода од акциза на алкохолна пића

Укупни приходи од акциза знатно учествују у укупним приходима од индиректних пореза, док се учешће укупних прихода од акциза на алкохолна пића, која чине приходи од акциза на увозна и домаћа алкохолна пића, креће 2,0% у укупним приходима од акциза на годишњем нивоу у посљедње двије године.

Графиконом 1 приказано је кретање годишње наплате прихода од акциза на алкохолна пића за 2021. и 2022. годину, у милионима КМ. Приказана је годишња наплата укупних прихода од акциза на алкохолна пића у посматраном временском периоду и годишња наплата прихода од акциза на алкохолна пића раздвојена по компонентама – приходи од акциза на увозна алкохолна пића и приходи од акциза на домаћа алкохолна пића.

²⁷ О политици опорезивања алкохолних пића и наплати прихода од акциза на алкохолна пића више у: Поповић, М. (2022). "Анализа наплате прихода од акциза на алкохол, алкохолна пића и воћну природну ракију"; ОМА билтен бр. 209/210

²⁸ Босна и Херцеговина

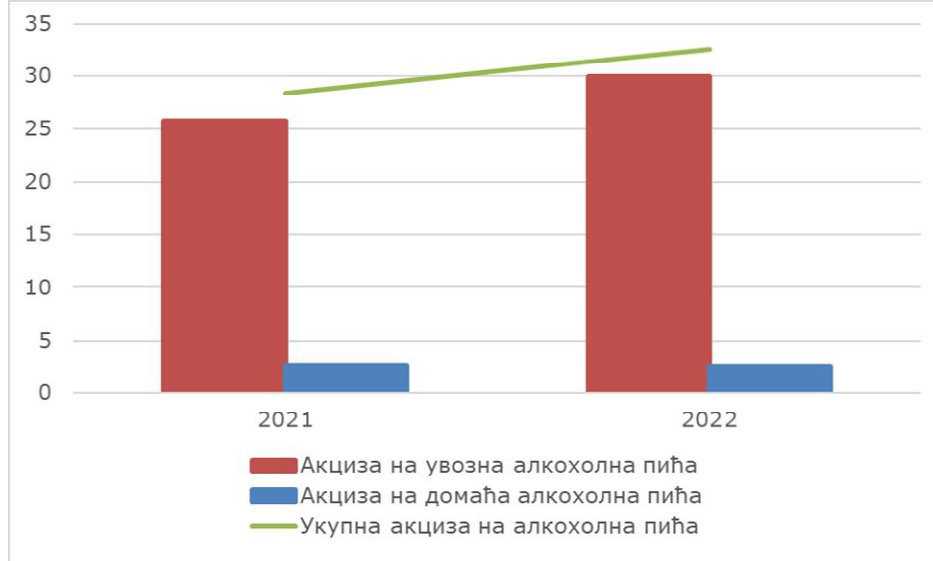
²⁹ Посљедњи расположиви годишњи подаци

³⁰ Због појаве пандемије Covid-19 као и због мјера уведених у борби против ширења вируса, 2020. година није релевантна за поређење, те анализом није приказана дужа временска серија која би обухватала овај период.

³¹ Посљедњи расположиви квартални подаци

³² Посљедњи расположиви мјесечни подаци

Графикон 1. Годишња наплата прихода од акциза на алкохолна пића (у мил. КМ)

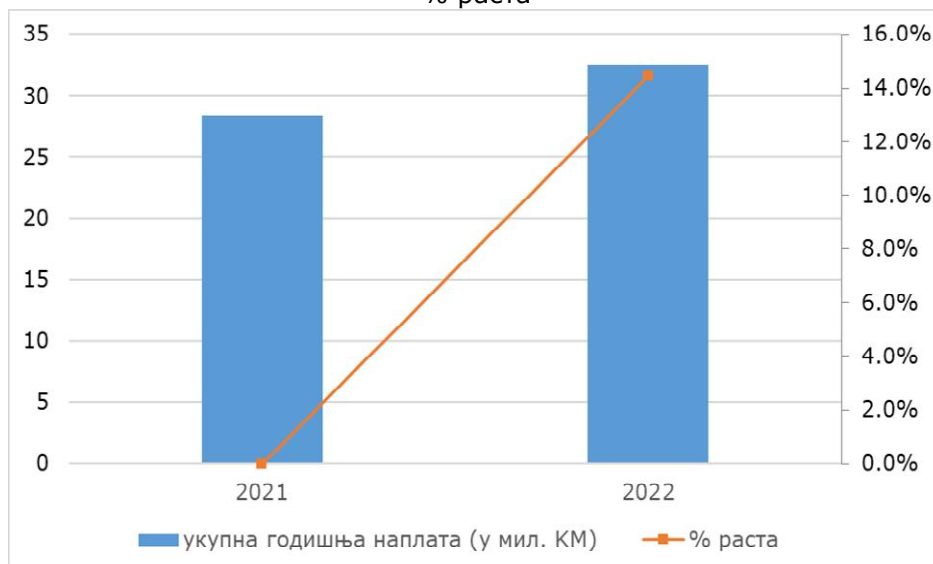
Извор: Подаци Управе за индиректно опорезивање БиХ, приказ ОМА

У циљу детаљније анализе, у наставку је приказана годишња наплата укупних прихода од акциза на алкохолна пића, годишња наплата прихода од акциза на увозна и домаћа алкохолна пића, као и стопа раста ових прихода.

1.1. Годишње кретање укупних прихода од акциза на алкохолна пића

Графиконом 2 приказана је годишња наплата укупних прихода од акциза на алкохолна пића за 2021. и 2022. годину, у милионима КМ (лијева вертикална скала) и годишња стопа раста ових прихода (десна вертикална скала)³³.

Графикон 2. Годишња наплата укупних прихода од акциза на алкохолна пића (у мил. КМ) и % раста

Извор: Подаци Управе за индиректно опорезивање БиХ, приказ ОМА

³³ 2021. година кориштена као база

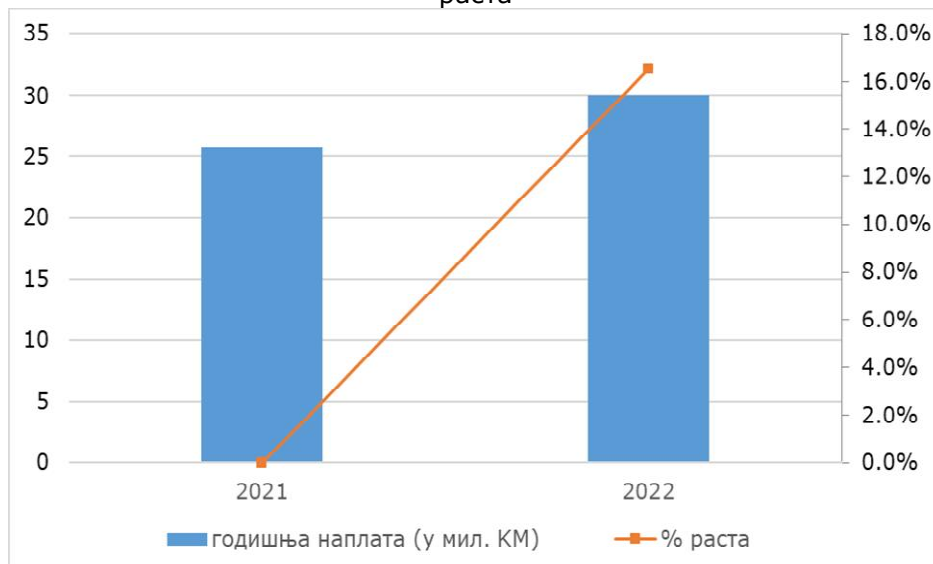
Наплата укупних прихода од акциза на алкохолна пића је у порасту у 2022. години у односу на 2021. годину те је у 2022. години наплаћено више ових прихода за 14,4% у односу на претходну годину (графикон 2, % раста).

Поред годишње наплате укупних прихода од акциза на алкохолна пића у 2021. и 2022. години, у наставку је приказана наплата прихода од акциза на алкохолна пића раздвојена по компонентама за исти период на годишњем нивоу и годишња стопа раста ових прихода. Анализа наплате прихода од акциза на алкохолна пића раздвојена по компонентама – увозна и домаћа акциза, пружа детаљније информације о преференцијама потрошача те утицају других спољних фактора на потрошњу алкохолних пића која су предмет опорезивања акцизом.

1.2. Годишње кретање прихода од акциза на увозна алкохолна пића

Графиконом 3 приказана је годишња наплата прихода од акциза на увозна алкохолна пића за 2021. и 2022. годину, у милионима КМ (лијева вертикална скала) и годишња стопа раста ових прихода (десна вертикална скала)³⁴.

Графикон 3. Годишња наплата прихода од акциза на увозна алкохолна пића (у мил. КМ) и % раста

Извор: Подаци Управе за индиректно опорезивање БиХ, приказ ОМА

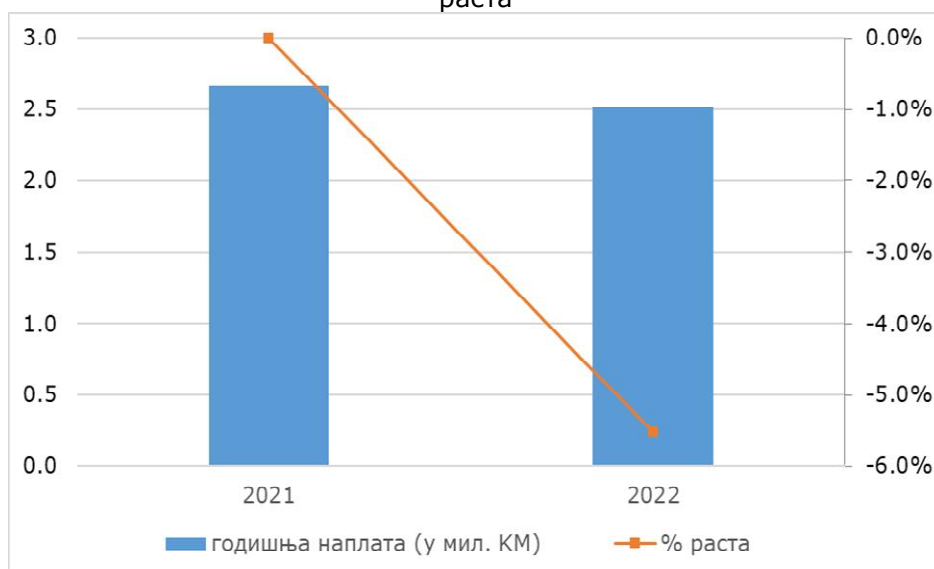
Посматрајући графикон 3 примјетно је да је годишња наплата прихода од акциза на алкохолна пића из увоза у 2022. години у порасту 16,5% у односу на годину прије. Знатно веће је повећање прихода од акциза на алкохолна пића из увоза од повећања прихода од акциза на домаћа алкохолна пића на годишњем нивоу, а што има највећег удјела у порасту укупно наплаћених прихода од акциза на алкохолна пића. То је највећим дијелом резултат веће понуде алкохолних пића из увоза, преференција потрошача као и приступачних цијена увозних алкохолних пића у односу на домаћа. Такође, преферираност алкохолних пића из увоза је све већа под утицајем маркетинга и промоције путем све популарнијих online и offline канала.

³⁴ 2021. година кориштена као база

1.3. Годишње кретање прихода од акциза на домаћа алкохолна пића

Графиконом 4 приказана је годишња наплата прихода од акциза на домаћа алкохолна пића за 2021. и 2022. годину, у милионима КМ (лијева вертикална скала) и годишња стопа раста ових прихода (десна вертикална скала)³⁵.

Графикон 4. Годишња наплата прихода од акциза на домаћа алкохолна пића (у мил. КМ) и % раста

Извор: Подаци Управе за индиректно опорезивање БиХ, приказ ОМА

За разлику од прихода од акциза на алкохолна пића из увоза чија наплата је знатно порасла у 2022. години у односу на годину прије, наплата прихода од акциза на домаћа алкохолна пића мања је за 5,5% (графикон 4, % раста). Разноврснија понуда, преференције потрошача и други раније споменути фактори највећи су узрочници све веће разлике између стопе раста прихода од акциза на увозна и домаћа алкохолна пића.

2. Квартално кретање прихода од акциза на алкохолна пића

Графиконом 5 приказана је квартална наплата прихода од акциза на алкохолна пића за период од првог квартала (Q1) 2021. године до другог квартала (Q2) 2023. године, у милионима КМ. Графиконом је приказана квартална динамика кретања укупних прихода од акциза на алкохолна пића, као и прихода од акциза на алкохолна пића раздвојена по компонентама – приходи од акциза на увозна алкохолна пића и приходи од акциза на домаћа алкохолна пића.

³⁵ 2021. година кориштена као база

Графикон 5. Квартална наплата прихода од акциза на алкохолна пића (у мил. КМ)

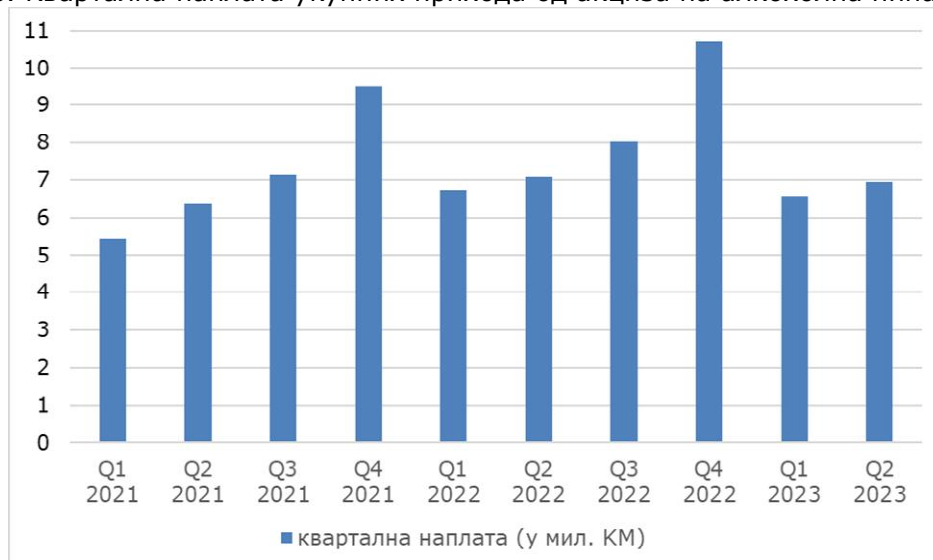
Извор: Подаци Управе за индиректно опорезивање БиХ, приказ ОМА

Кретање наплате кварталних прихода од акциза на алкохолна пића има тенденцију раста на кварталном новоу. Примјетно је да је наплата ових прихода у приказаним првим кварталима најмања, након чега се повећава те је највећа наплата остварена у посљедњим кварталима 2021. и 2022. године. С обзиром да крај године карактерише организовање новогодишњих и божићних прослава, приликом чега је повећана набавка, односно потрошња алкохолних пића, четврти квартал је обиљежен повећаном наплатом укупних прихода од акциза на овај акцизни производ.

2.1. Квартално кретање укупних прихода од акциза на алкохолна пића

Графиконом 6 приказана је квартална наплата укупних прихода од акциза на алкохолна пића за период Q1 2021 – Q2 2023. године, у милионима КМ.

Графикон 6. Квартална наплата укупних прихода од акциза на алкохолна пића (у мил. КМ)

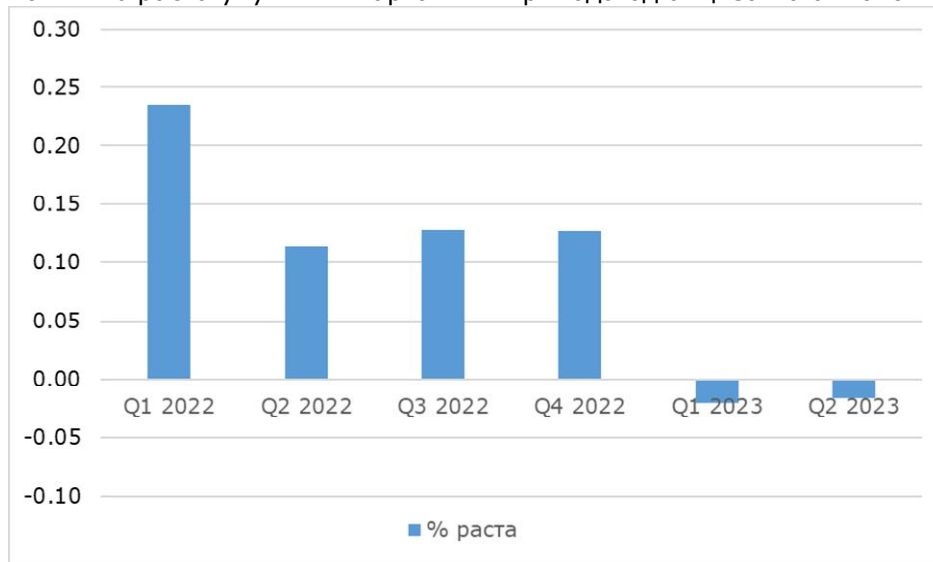

Извор: Подаци Управе за индиректно опорезивање БиХ, приказ ОМА

Из графика се види да је наплата ових прихода у посматраном периоду најмања у првим кварталима, док је највећа у четвртим кварталима. Главни разлог мање наплаћених прихода у првим кварталима јесу велике залихе алкохола и алкохолних пића код потрошача из децембра, односно из четвртог квартала претходне године.

Графиком 7 приказана је квартална стопа раста укупних прихода од акциза на алкохолна пића за период Q1 2021 – Q2 2023. године.

Графикон 7. % раста укупних кварталних прихода од акциза на алкохолна пића

Извор: Подаци Управе за индиректно опорезивање БиХ, приказ ОМА

У првим кварталима, највећа наплата укупних прихода од акциза на алкохолна пића забиљежена је у 2022. години те је у односу на први квартал 2021. године већа за 23,4%, док је наплата ових прихода у првом кварталу 2023. године мања за 2,1% у односу на исти квартал 2022. године. У другом кварталу 2022. године забиљежено је повећање наплате укупних прихода од акциза на алкохолна пића за 11,4% у односу на други квартал 2021. године, док је у другом кварталу текуће године забиљежено смањење наплате ових прихода у односу на други квартал претходне године за 1,7%. У трећем и четвртном кварталу 2022. године наплата укупних прихода од акциза на алкохолна пића већа је за 12,8%, односно за 12,6% у односу на исти квартал 2021. године.

2.2. Квартално кретање прихода од акциза на увозна алкохолна пића

Графиком 8 приказана је квартална наплата прихода од акциза на увозна алкохолна пића за период Q1 2021 – Q2 2023. године, у милионима КМ.

Графикон 8. Квартална наплата прихода од акциза на увозна алкохолна пића (у мил. КМ)

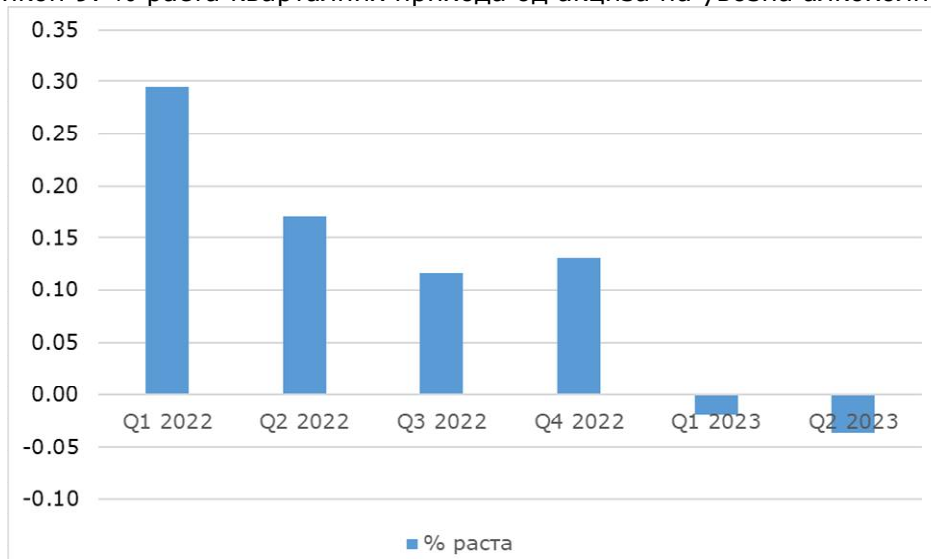

Извор: Подаци Управе за индиректно опорезивање БиХ, приказ ОМА

С обзиром на велико учешће прихода од акциза на алкохолна пића из увоза у укупним приходима од акциза на алкохолна пића, тенденција кретања ових прихода не разликује се од тенденције кретања укупних прихода од акциза на алкохолна пића на кварталном нивоу. У складу с тим, као и код кварталне наплате укупних прихода од акциза на алкохолна пића, квартална наплата прихода од акциза на увозна алкохолна пића је такође највећа у четвртим кварталима у посматраном периоду.

Графиконом 9 приказана је квартална стопа раста прихода од акциза на увозна алкохолна пића за период Q1 2021 – Q2 2023. године.

Графикон 9. % раста кварталних прихода од акциза на увозна алкохолна пића

Извор: Подаци Управе за индиректно опорезивање БиХ, приказ ОМА

Квартална наплата прихода од акциза на увозна алкохолна пића има позитивну стопу раста током 2022. године у односу на 2021. годину, међутим у прва два квартала текуће године забиљежена је негативна стопа раста, односно смањење у наплати ових прихода у односу на

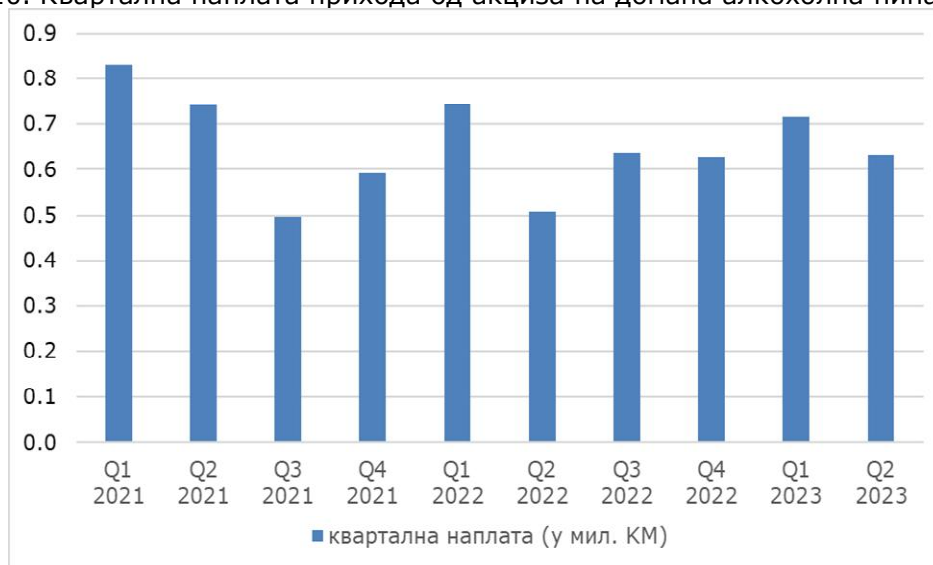

кварталну наплату истих у претходној години. У првом кварталу 2022. године наплата ових прихода већа је за 29,5% у односу на исти квартал 2021. године, док је у првом кварталу текуће године мања за 1,9% у односу на исти квартал претходне године. У другом кварталу 2022. године забиљежено је повећање прихода од акциза на алкохолна пића из увоза за 17,1% у поређењу са другим кварталом 2021. године, док је у истом кварталу текуће године наплата ових прихода мања за 3,7% у односу на други квартал претходне године. У трећем и четвртом кварталу 2022. године забиљежено је повећање у наплати ових прихода за 11,6%, односно 13,1% у односу на исти квартал 2021. године.

2.3. Квартално кретање прихода од акциза на домаћа алкохолна пића

Графиконом 10 приказана је квартална наплата прихода од акциза на домаћа алкохолна пића за период Q1 2021 – Q2 2023. године, у милионима КМ.

Графикон 10. Квартална наплата прихода од акциза на домаћа алкохолна пића (у мил. КМ)

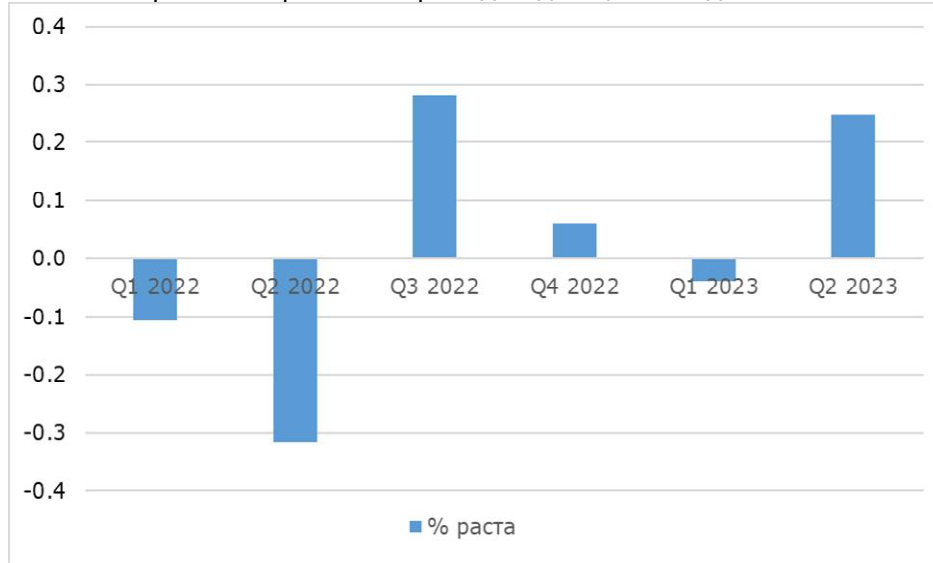

Извор: Подаци Управе за индиректно опорезивање БиХ, приказ ОМА

За разлику од кварталне наплате укупних прихода од акциза на алкохолна пића те кварталне наплате прихода од акциза на увозна алкохолна пића, највећа квартална наплата прихода од акциза на домаћа алкохолна пића приказана графиконом забиљежена је у првим кварталима.

Графиконом 11 приказана је квартална стопа раста прихода од акциза на домаћа алкохолна пића за период Q1 2021 – Q2 2023. године.

Графикон 11. % раста кварталних прихода од акциза на домаћа алкохолна пића

Извор: Подаци Управе за индиректно опорезивање БиХ, приказ ОМА

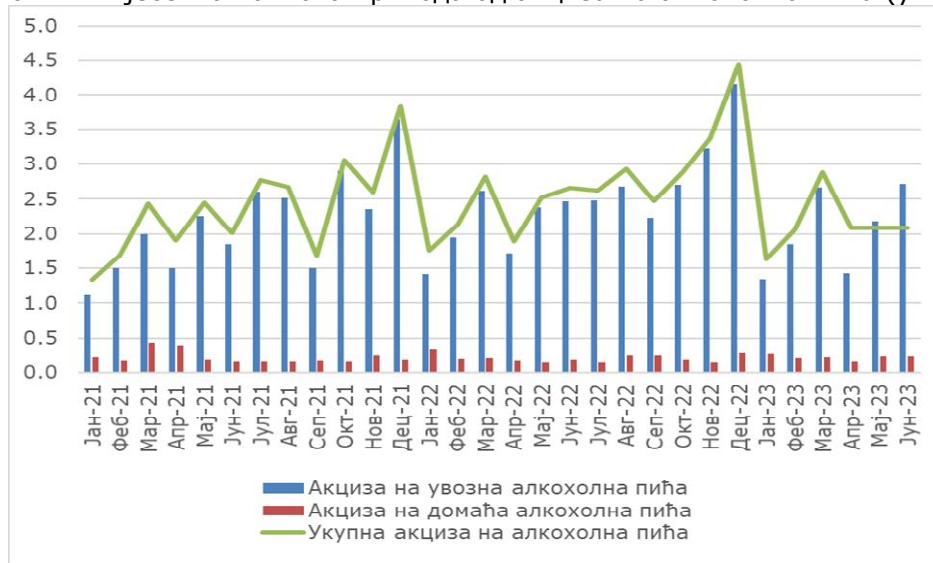
Позитивна стопа раста прихода од акциза на домаћа алкохолна пића забиљежена је у трећем и четвртом кварталу 2022. године те у другом кварталу текуће године, а у односу на исти квартал претходне године. У првом кварталу 2022. године ови приходи су мањи за 10,6% у односу на први квартал 2021. године, док је њихова наплата у првом кварталу текуће године мања за 3,8% у односу на први квартал претходне године. У другом кварталу 2022. године забиљежен је пад ових прихода за 31,7% у односу на исти квартал 2021. године, док је у другом кварталу текуће године њихова наплата већа за 24,7% у односу на други квартал 2022. године. Наплата прихода од акциза на домаћа алкохолна пића забиљежена у трећем и четвртом кварталу 2022. године већа је за 28,3%, односно за 6,1% у односу на исти квартал 2021. године.

3. Мјесечно кретање прихода од акциза на алкохолна пића

Мјесечна динамика кретања наплате прихода од акциза на алкохолна пића приказана је за период од јануара 2021. године до јуна 2023. године, те овакав приказ кретања наплате ових прихода пружа детаљне информације о динамици потрошње алкохолних пића под утицајем различитих спољних фактора.

Графиконом 12 приказано је мјесечно кретање прихода од акциза на алкохолна пића за период јануар 2021. - јуни 2023. година, у милионима КМ. Приказано је мјесечно кретање укупне наплате прихода од акциза на алкохолна пића у посматраном временском периоду, као и мјесечно кретање наплате прихода од акциза на алкохолна пића раздвојено по компонентама – наплата прихода од акциза на увозна и домаћа алкохолна пића.

Графикон 12. Мјесечна наплата прихода од акциза на алкохолна пића (у мил. КМ)

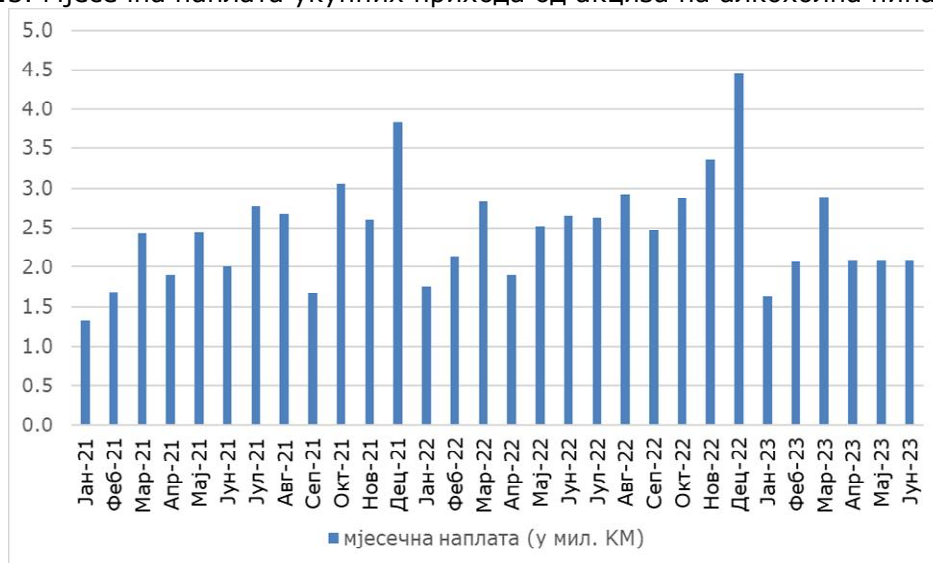
Извор: Подаци Управе за индиректно опорезивање БиХ, приказ ОМА

Највећа наплата укупних прихода од акциза на алкохолна пића на мјесечном нивоу у периоду приказаном графиконом забиљежена је у децембру 2022. године, затим у децембру 2021. године. Основни узрочници највеће потрошње овог акцизног производа у посљедњем мјесецу у години су повећана потрошња алкохолних пића током божићних и новогодишњих празника те стварање залиха за јануарске празнике. Детаљнија анализа кретања укупних мјесечних прихода од акциза на алкохолна пића, као и прихода од акциза на алкохолна пића по компонентама - увозна и домаћа алкохолна пића на мјесечном нивоу, приказана је у наставку.

3.1. Мјесечно кретање укупних прихода од акциза на алкохолна пића

Графиконом 13 приказана је мјесечна наплата укупних прихода од акциза на алкохолна пића за период јануар 2021. – јуни 2023. године, у милионима КМ.

Графикон 13. Мјесечна наплата укупних прихода од акциза на алкохолна пића (у мил. КМ)

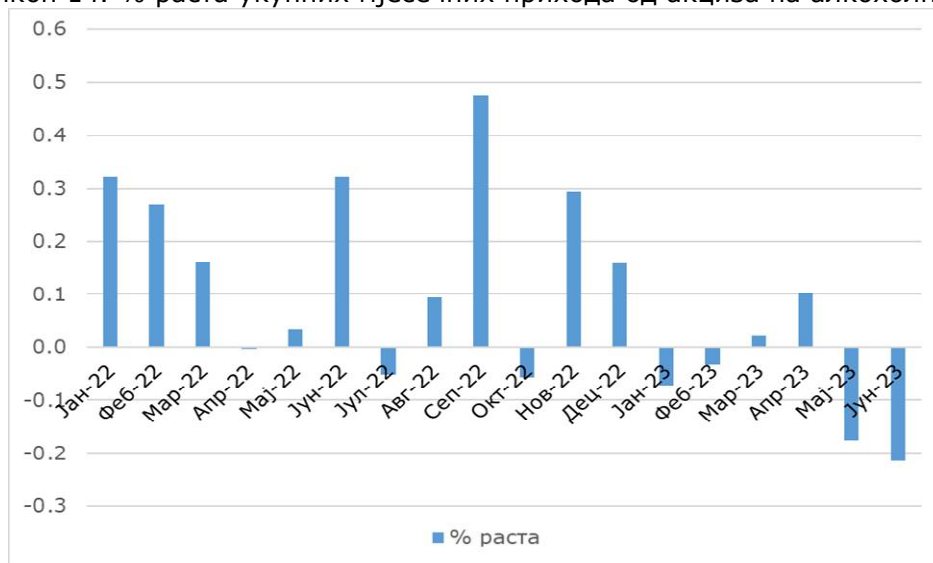

Извор: Подаци Управе за индиректно опорезивање БиХ, приказ ОМА

Децембар 2022. године карактерише рекордна наплата ових прихода забиљежена на мјесечном нивоу која је за 16,0% већа од наплате у истом мјесецу 2021. године. Најмања мјесечна наплата укупних прихода од акциза на алкохолна пића у приказаном периоду забиљежена је у јануару 2021. године, те је у односу на исти мјесец 2022. и 2023. године мања за 24,3%, односно за 18,4%.

Графиконом 14 приказана је мјесечна стопа раста укупних прихода од акциза на алкохолна пића за период јануар 2022. – јуни 2023. године, а у односу на исти мјесец претходне године.

Графикон 14. % раста укупних мјесечних прихода од акциза на алкохолна пића

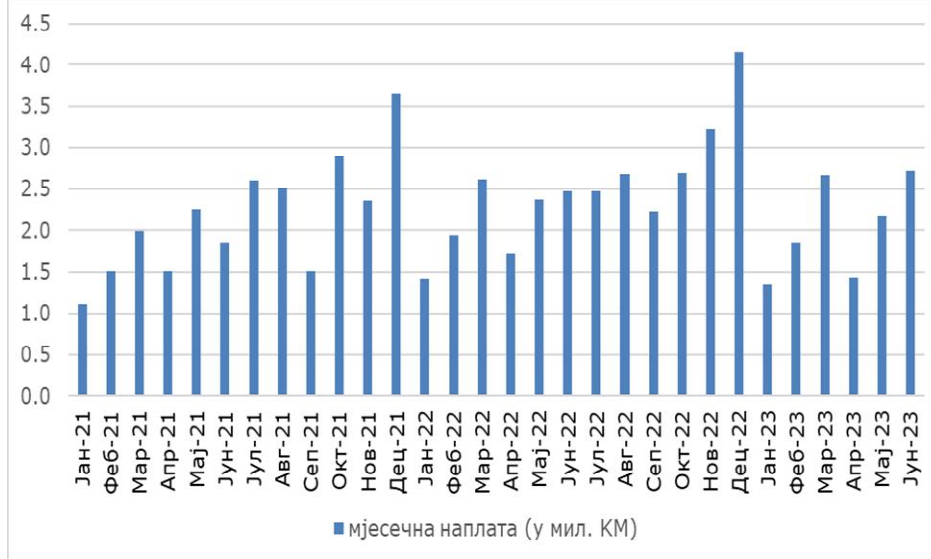
Извор: Подаци Управе за индиректно опорезивање БиХ, приказ ОМА

Уколико се анализира стопа раста укупних прихода од акциза на алкохолна пића на мјесечном нивоу, највећа стопа раста забиљежена је у септембру 2022. године 47,6% у односу на исти мјесец 2021. године. У првих шест мјесеци текуће године наплата ових прихода има позитивну стопу раста само у марту и априлу, док је у јуну забиљежена највећа негативна стопа раста у приказаном периоду која износи 21,5%.

3.2. Мјесечно кретање прихода од акциза на увозна алкохолна пића

Графиконом 15 приказано је мјесечно кретање наплате прихода од акциза на увозна алкохолна пића за период јануар 2021. – јуни 2023. године, у милионима КМ.

Графикон 15. Мјесечна наплата прихода од акциза на увозна алкохолна пића (у мил. КМ)

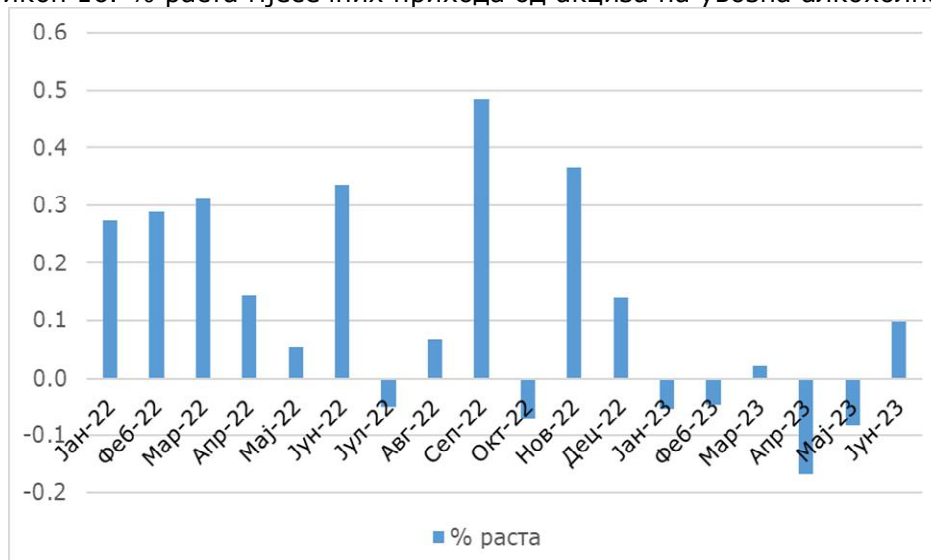

Извор: Подаци Управе за индиректно опорезивање БиХ, приказ ОМА

Као и код укупних прихода од акциза на алкохолна пића приказаних на мјесечном нивоу, највећа наплата прихода од акциза на увозна алкохолна пића забиљежена је такође на крају године. Из података приказаних графиконом, видљиво је да је највећа наплата прихода од акциза на увозна алкохолна пића на мјесечном нивоу забиљежена у децембру 2022. године, те је у односу на исти мјесец 2021. године већа за 13,9%. Најмања наплата ових прихода у посматраном периоду на мјесечном нивоу забиљежена је у јануару 2021. године, у односу на јануар 2022. године мања је за 21,5%, а у односу на исти мјесец текуће године мања је за 17,0%.

Графиконом 16 приказана је мјесечна стопа раста прихода од акциза на увозна алкохолна пића за период јануар 2022. – јуни 2023. године, а у односу на исти мјесец претходне године.

Графикон 16. % раста мјесечних прихода од акциза на увозна алкохолна пића

Извор: Подаци Управе за индиректно опорезивање БиХ, приказ ОМА

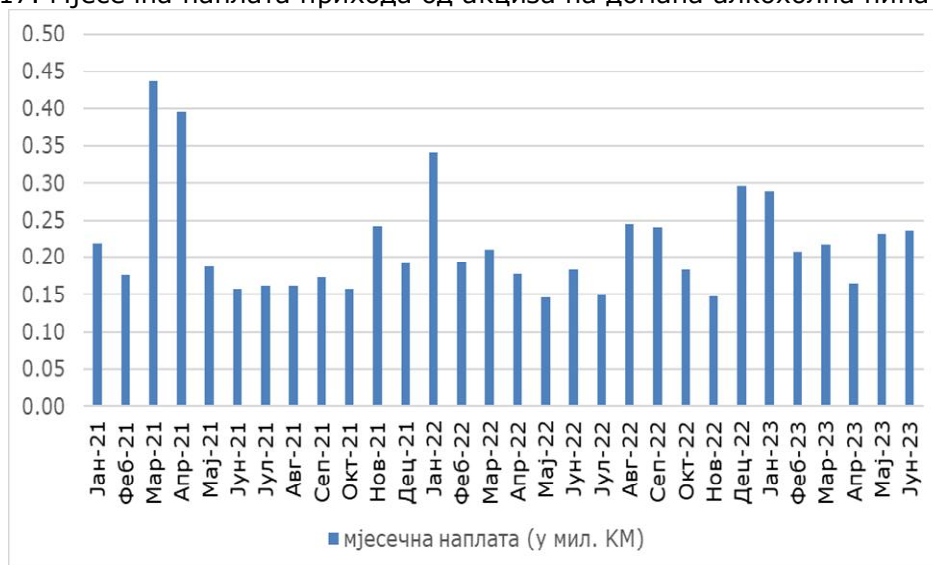

Највећи раст наплате прихода од акциза на увозна алкохолна пића на мјесечном нивоу забиљежен је у септембру 2022. године 48,5% у односу на септембар 2021. године. Такође, знатан раст ових прихода на мјесечном нивоу евидентиран је током већег броја мјесеци у 2022. години, док је у текућој години највећим дијелом забиљежено њихово смањење. Највеће смањење стопе раста прихода од акциза на увозна алкохолна пића у посматраном периоду забиљежено је у априлу текуће године 16,7%, а у односу на исти мјесец претходне године.

3.3. Мјесечно кретање прихода од акциза на домаћа алкохолна пића

Графиконом 17 приказано је мјесечно кретање наплате прихода од акциза на домаћа алкохолна пића за период јануар 2021. – јуни 2023. године, у милионима КМ.

Графикон 17. Мјесечна наплата прихода од акциза на домаћа алкохолна пића (у мил. КМ)

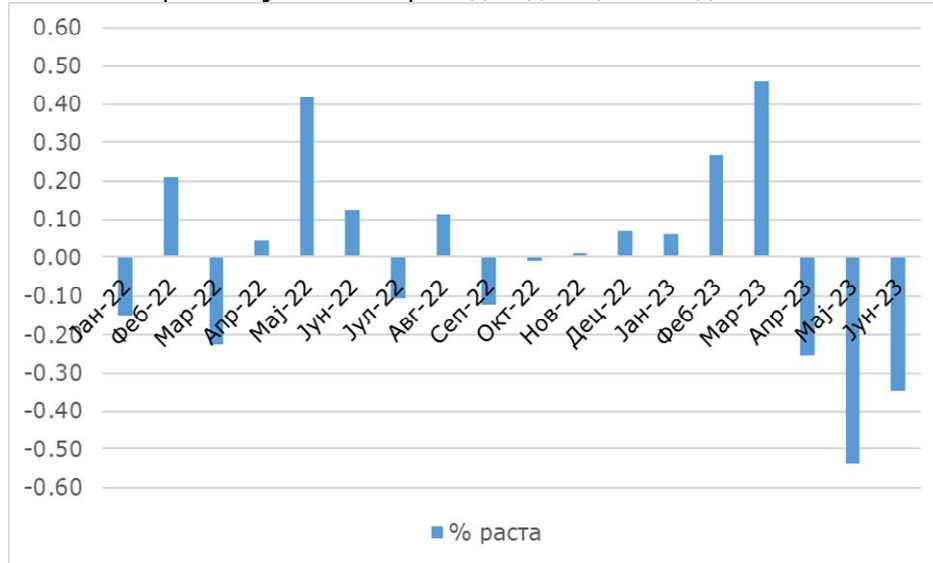

Извор: Подаци Управе за индиректно опорезивање БиХ, приказ ОМА

За разлику од укупних прихода од акциза на алкохолна пића и прихода од акциза на увозна алкохолна пића чија је наплата у посматраном периоду највећа крајем године, наплата прихода од акциза на домаћа алкохолна пића у посматраном периоду највећа је у марту 2021. године те је 108,5% већа у односу на март 2022. године, односно 100,6% већа у односу на март 2023. године. Такође, знатно већа наплата ових прихода забиљежена је у априлу 2021., јануару и децембру 2022., као и у јануару 2023. године.

Графиконом 18 приказана је мјесечна стопа раста прихода од акциза на домаћа алкохолна пића за период јануар 2022. – јуни 2023. године, а у односу на исти мјесец претходне године.

Графикон 18. % раста мјесечних прихода од акциза на домаћа алкохолна пића

Извор: Подаци Управе за индиректно опорезивање БиХ, приказ ОМА

Стопа раста прихода од акциза на домаћа алкохолна пића биљежи највећи раст од 46,1% у марту текуће године у односу на исти мјесец претходне године, као и у мају 2022. године када је забиљежен раст од 42,0% у односу на мај 2021. године. Највећа негативна стопа раста ових прихода на мјесечном нивоу забиљежена је у априлу 25,6%, мају 53,8% и јуну 34,9% текуће године, а у односу на исти мјесец претходне године.

Архива билтена:

http://www.oma.uino.gov.ba/04_objasnjenja.asp?l=s